

BİTLİS TURİZM ARAŞTIRMALARI

Editör

Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

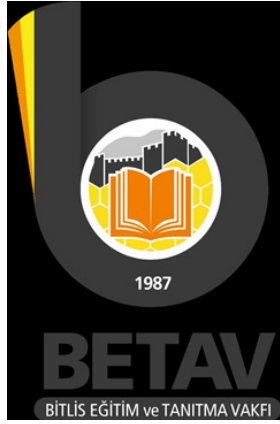
ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-174-6	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Bitlis Turizm Araştırmaları	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ ORCID iD: 0000-0003-2220-3506	Göktuğ Ofset
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	HIS000000
	DOI
	10.37609/akya.3383

Kütüphane Kimlik Kartı
Bitlis Turizm Araştırmaları / ed. Necmettin Elmastaş.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
266 s. : fotoğ, grf, tbl, şkl, resim, hrt. ; 195x275 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253751746

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*Bu eser, **Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı (BETAV)**'ın destekleriyle basılmıştır.*

ÖNSÖZ

Turizm, modern dünyada sınırları aşan bir etkileşim aracı olarak, toplumların ekonomik, kültürel ve sosyal dinamiklerine doğrudan etki etmektedir. Türkiye'nin önemli turizm alanlarından biri olan Bitlis, doğal güzellikleri, tarihi dokusu ve kültürel birikimiyle özgün bir turizm potansiyeli barındırmaktadır. Ancak, bu potansiyelin sürdürülebilir bir biçimde değerlendirilmesi ve geleceğe aktarılması, detaylı ve kapsamlı bilimsel çalışmalara dayalı stratejilerle mümkün olacaktır. Bu amaçla hazırlanan *Bitlis Turizm Araştırmaları* başlıklı bu kitap, Bitlis'in turizm potansiyelini çok yönlü bir bakış açısıyla ele almayı hedefleyen 16 bölümden oluşan bir çalışmadır.

Bu çalışmanın ilk bölümlerinde, Bitlis'in mevcut turizm altyapısı ve konaklama imkanları ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Bitlis'teki turistik gelişimi etkileyen temel unsurları değerlendirilirken, bölgenin turizm çekim gücünü artıracak yatırımlar ve iyileştirme alanlarına yönelik kapsamlı bir çerçeve de sunulmaktadır. Bu bağlamda, Bitlis Eren Üniversitesi'nin turizm alanında İhtisas Üniversitesi olarak belirlenmiş olması, yalnızca akademik ve eğitimsel bir avantaj sağlamamakta, aynı zamanda bölgedeki turizm sektörünün bilimsel bilgi ve nitelikli iş gücüyle desteklenmesine imkân tanımaktadır. Üniversitenin bu alandaki uzmanlaşması, Bitlis'in turizm değerlerini hem koruma hem de daha etkili tanıtma açısından stratejik bir rol üstlenmektedir.

Kitapta ayrıca Bitlis'in sahip olduğu kültürel, tarihi ve doğal zenginlikler geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Bu çerçevede, Bitlis'in derin tarihi kökleri, mimari yapıları, geleneksel yaşam biçimleri ve halk kültürü gibi unsurlar incelenerek bölgenin turistik çekiciliğini artıracak öneriler sunulmaktadır. Bu çalışmalar, Bitlis'in tarihsel değerlerini turizmle buluşturmayı amaçlamakta ve bu mirasın sürdürülebilir turizm yaklaşımlarıyla korunmasına yönelik öneriler getirmektedir. Aynı zamanda, Bitlis'in doğa turizmine yönelik imkânlar da kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Göller, dağlar, yaylalar ve doğal parklar, Bitlis yöresinin ekoturizm potansiyelini öne çıkararak doğa ile iç içe bir turizm anlayışının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın son bölümlerinde ise Bitlis'te sürdürülebilir bir turizm kalkınması için gerekli olan stratejik planlamalara yer verilmektedir. Bölgenin sahip olduğu olanaklarının iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve yerel ekonomiye katkı sağlayacak projelerin hayata geçirilmesi gibi konulara yer verilerek, Bitlis'in turizm sektörü için uzun vadeli bir kalkınma modeli sunulmaktadır. Bu kapsamda önerilen stratejiler, bölgenin turizm potansiyelini daha geniş bir çerçevede değerlendirmekte, bölge halkı ve yerel paydaşlar için sürdürülebilir bir turizm anlayışının benimsenmesine zemin hazırlamaktadır.

Bu eser, Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı (BETAV)'nın destekleriyle hazırlanmıştır. Bu vesileyle BETAV başkanı Sayın Ahmet Hilmi Eren'e teşekkürlerimi sunarım. Aynı şekilde, bilimsel çalışmalarıyla kitabın ortaya çıkmasına vesile olan tüm araştırmacılara şükranlarımı arz ederim.

Bitlis Turizm Araştırmaları kitabı, Bitlis'in turizm potansiyelini bilimsel bir temel ile ortaya koyarak, akademik alanda ve turizm sektöründe çalışanlar için değerli bir kaynak olacaktır. Bu eserin, Bitlis'in sahip olduğu tarihi ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarma çabalarına ışık tutacağına ve dolayısıyla turizmin sürdürülebilir kalkınma için bir araç olarak değerlendirileceği çalışmalara yön vereceğine olan inancım tamdır.

Bitlis'in turizm zenginliklerini bilimsel bir zeminde tanıtmak ve korumak amacıyla hazırlanan bu çalışmanın bilim dünyasına, bölgemizin ve ülkemizin kalkınmasına katkı sağlamasını temenni ederim.

Prof. Dr. Necmettin Elmastaş
Kasım 2024, Bitlis

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Bitlis İli Turizminin Mevcut Durumu Ve Ziyaretçi Projeksiyonları.....	1
	<i>Necmettin ELMASTAŞ</i>	
	<i>Fatih ADIGÜZEL</i>	
BÖLÜM 2	Bitlis İli Jeomorforturizm Potansiyelinin İncelenmesi	13
	<i>S. Murat UZUN</i>	
	<i>A. Emrah SİYAVUŞ</i>	
BÖLÜM 3	Bitlis İli Yöresel Yemeklerinin Gastronomi Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi.....	33
	<i>Abdullah KÖSEOĞLU</i>	
	<i>Özge KORKMAZ</i>	
BÖLÜM 4	Bitlis İlinde Kıyı Turizminin Geliştirilmesi ve Engelliler Plajı Önerisi.....	47
	<i>Umut GÜLERYÜZ</i>	
BÖLÜM 5	Bitlis İlinde Şehir Turizmi.....	59
	<i>Mehmet Sait ŞAHİNALP</i>	
BÖLÜM 6	Bitlis Şehrinin İnanç Turizmi Üzerine Bir İnceleme.....	87
	<i>Mehmet BOZKOYUN</i>	
BÖLÜM 7	Bitlis Turizminin Tanıtımında Dijital Medya Kullanımı	101
	<i>Şule AYDIN</i>	
	<i>Eda YAYLA</i>	
BÖLÜM 8	Bitlis Yöresinde Halk Kültürünün Yaşatılması ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi İçin Örneklem Oluşturulması.....	113
	<i>Adnan BOYUNDURUK</i>	
	<i>Mehmet Emin SÖNMEZ</i>	

BÖLÜM 9	Bitlis'te Ekoturizme Konu Olan Alanların Tespiti ve Priskin'in Kontrol Listesi Yaklaşımına Göre Derecelendirilmesi	123
	<i>Faruk ALAEDDİNOĞLU</i>	
BÖLÜM 10	Bitlis'te Faaliyet Gösteren Restoranlara Yapılan Çevrimiçi Yorumların Değerlendirilmesi.....	151
	<i>Alper ATEŞ</i> <i>Halil SUNAR</i>	
BÖLÜM 11	Çok Katmanlı Kent Olarak Ahlat Harabe Şehirin Turizme Kazandırılması	163
	<i>Yaşar SUBAŞI DİREK</i>	
BÖLÜM 12	"Geleneksel Meskenlerin Kültür Turizmi Açısından Değerlendirilmesi (Bitlis-Hizan) Uzuntaş Köyü Taş Evleri"	183
	<i>Ahmet ŞAHAP</i>	
BÖLÜM 13	Nemrut Dağı'nın Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi	195
	<i>Ersin Kaya SANDAL</i>	
BÖLÜM 14	Sakin Şehir Ünvanının Şehir Markalaşmasına Etkisi: Ahlat Örneği.....	207
	<i>Ferhat ARSLAN</i>	
BÖLÜM 15	Tarihi Seyahat Rotasının Yeniden Canlandırılması: Evliya Çelebi'nin Bitlis Yolculuğu	221
	<i>Adnan ALKAN</i> <i>Aslı DENİZ ADIGÜZEL</i>	
BÖLÜM 16	Türkiye Turizminde İlk Müstakil İdari Erk: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı (1963-1982)	237
	<i>Erol EVCİN</i>	

YAZARLAR

Öğr. Gör. Aslı DENİZ ADIGÜZEL
Bitlis Eren Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih ADIGÜZEL
Bitlis Eren Üniversitesi

Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. Adnan ALKAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Ferhat ARSLAN
Manisa Celal Bayar Üniversitesi İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. Alper ATEŞ
Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi,
Turizm Rehberliği

Prof. Dr. Şule AYDIN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Dr. Adnan BOYUNDURUK
Gaziantep Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet BOZKOYUN
Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Yaşar SUBAŞI DİREK
Van YÜ Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Mimarlık Bölümü

Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ
Bitlis Eren Üniversitesi

Doç. Dr. Erol EVCİN
Kültür ve Turizm Uzmanı, T.C. Kültür ve
Turizm Bakanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Umut GÜLERYÜZ
Bitlis Eren Üniversitesi, Kanık Uygulamalı Bilimler
Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği AD., Turizm
İşletmeciliği

Öğr. Gör. Özge KORKMAZ
Bitlis Eren Üniversitesi

Öğr. Gör. Abdullah KÖSEOĞLU
Bitlis Eren Üniversitesi

Prof. Dr. Ersin Kaya SANDAL
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Doç. Dr. A. Emrah SİYAVUŞ
Marmara Üniversitesi

Öğr. Gör. Halil SUNAR
Giresun Üniversitesi, Tirebolu Mehmet Bayrak
Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Seyahat Hizmetleri

Prof. Dr. Mehmet Emin SÖNMEZ
Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Öğr. Gör. Ahmet ŞAHAP
Bitlis Eren Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Sait ŞAHİNALP
Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi S. Murat UZUN
Marmara Üniversitesi

Arş. Gör. Eda YAYLA
Bitlis Eren Üniversitesi

BİTLİS İLİ TURİZMİNİN MEVCUT DURUMU VE ZİYARETÇİ PROJEKSİYONLARI

Necmettin ELMASTAŞ¹

Fatih ADIGÜZEL²

GİRİŞ

İnsanlar varoluşlarından buyana çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerden başka yerlere seyahat etmişlerdir. Turizmin altyapısını oluşturan bu hareketlilik modern anlamda sanayi devrimi ile birlikte ulaşım imkânlarının artmasıyla sektör olarak değer kazanmış, yaygınlaşmış ve büyümeye başlamıştır. Turizm faaliyetleri, insanlık tarihi boyunca farklı dönemlerde ortaya çıkmış olan çeşitli seyahat motivasyonları ve teknolojik ilerlemenin yansımasıyla şekillenmiştir. İlk çağlardan bu yana insanlar, keşif, dini inançlar, ticaret, öğrenme ve gezip görme gibi çok çeşitli nedenler doğrultusunda seyahat etme gereksinimi duymuşlardır. Ancak o dönemlerde yapılan seyahatler çoğunlukla bireysel ya da küçük gruplar şeklinde gerçekleşmiş ve genelde üst sınıflara özgü bir faaliyet olarak görülmüştür. Orta Çağ'a gelindiğinde ise seyahat hareketlerinin çoğunlukla dini ve askeri amaçlarla yapıldığını görmek mümkündür. Özellikle Hac yolculukları ve haclı seferleri insanların uzun mesafeler kat ederek inançlarını yaymak ve kutsal gördükleri yerleri ziyaret etmek amacıyla düzenledikleri seyahatlerdir ve hem dini hem de kültürel açıdan etkileşimde bulunmuşlardır. Orta Çağ'da yapılan bu seyahatlerin koşulları her ne kadar tehlikeli olsa da içinde bulunulan dönemin dini ve sosyal hayatının bir parçası olmuştur. Rönesans dönemine gelindiğinde kültürel keşifler ve eğitim amaçlı seyahatler önem kazanmış, Grand Tour vb. terimler dönemin genç aristokratlarının eğitimlerinde önemli bir yer edinmiştir. Bu süreç bireyleri seyahat etmeye teşvik etmenin yanı sıra turizm olgusunun kültürel ve entelektüel olarak algı uyandırmasına katkı sağlamıştır. Sanayi devrimi ile birlikte radikal değişiklikler yaşanmış, büyük ölçekli şehirleşme hareketleri, teknolojik ilerlemelerle üretimin seri hale gelmesi, tüketici taleplerindeki değişim ve yeni hizmet alanlarının ortaya çıkması bu alanlarda istihdam olan nüfusun yoğun iş temposundan kaçarak tatil kavramının popülerleşmesine neden olmuştur. Özellikle demiryollarındaki gelişmeler ve buharlı gemiler, seyahatleri daha konforlu bir hâle getirmiş ve kitlesel boyut kazandırmıştır. Bu durum, sadece aristokratların değil orta sınıfın da seyahat etmesini mümkün kılmıştır. Nitekim bireylerin dinlenmek, eğlenmek ve sosyalleşmek

¹ Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, nelmastas@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2220-3506

² Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, fadiguzel@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5978-2495

yılında bu sayının 169.000'e ulaşması tahmin edilmektedir. Yabancı turist sayısında da bir artış öngörülmekte olup 2024 yılında 3.100 olan yabancı turist sayısının 2030 yılında 6.200'e çıkması beklenmektedir. Bu artış eğilimleri, ilde turizm altyapısının ve hizmetlerinin geliştirilmesi halinde daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Turizm işletme belgeli tesis sayısına bakıldığında, Bitlis ilinde 2023 yılı itibarıyla toplam 33 konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde toplam 1.143 oda ve 2.300 yatak kapasitesi mevcuttur. Bu kapasitenin büyük bir kısmı Tatvan ilçesinde yoğunlaşmıştır. Örneğin, Tatvan'da bulunan 7 turizm işletme belgeli tesis, toplam 746 yatak kapasitesine sahiptir. Ahlat ve Adilcevaz ilçelerinde ise konaklama kapasitesi daha sınırlıdır. Bitlis ilinde ayrıca 16 seyahat acentesi bulunmakta ve bu acentelerin büyük kısmı da Tatvan'da yer almaktadır.

Bitlis'in turizm potansiyeli değerlendirildiğinde, ilin doğal, kültürel ve tarihi cazibe merkezlerinin büyük bir avantaja sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilir şekilde kullanılması için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. İlde turizmin gelişimi için yapılacak stratejik planlamalar, altyapı yatırımları, pazarlama ve tanıtım faaliyetleri ile birlikte turizm hizmetlerinin kalitesinin artırılması gerekmektedir. Özellikle, turizm işletme belgeli tesislerin sayısının artırılması ve mevcut tesislerin kalitesinin yükseltilmesi, Bitlis'in turistik çekiciliğini daha da artırabilir.

Bitlis ili turizminin gelişiminde önemli bir yol kat ettiği görülmektedir. Ancak daha fazla ilerleme kaydedilebilmesi için stratejik adımlar atılmalıdır. Özellikle yerli turist sayısındaki artış trendi dikkate alındığında, ildeki turizm faaliyetleri hem yerel halkın ekonomik refahını arttıracak hem de bölgenin kültürel mirasını koruma ve tanıtma çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Gelecek yıllarda Bitlis'in Doğu Anadolu Bölgesi'nde öne çıkan bir turizm merkezi haline gelmesi, bölgedeki istihdam olanaklarını artıracak ve ekonomik büyümeye önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKLAR

1. Brouder P. Tourism development in peripheral areas: Processes of local innovation and change in Northern Sweden. [PhD thesis]. Ostersund: Mid-Sweden University; 2013.
2. Saarinen J. Tourism geographies: Connections with human geography and emerging responsible geographies. *Geographia Polonica*. 2014;87:343–352.
3. Akova İ. Türkiye'de turizmin önemi ve ekonomideki yeri. *Türk Coğrafya Dergisi*. 1997;32:263–280.
4. Kalaycıoğlu O. Balıkesir İli yerel yöneticilerin turizme ve Balıkesir turizm potansiyeline bakış açıları. [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi; 2017.
5. Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye turizm istatistikleri. [İnternet]. Erişim adresi: <https://www.tursab.org.tr/turkiye-turizm-istatistikleri> [Erişim tarihi: 15 Temmuz 2024].
6. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı. Turizm İstatistikleri. [İnternet]. Erişim adresi: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> [Erişim tarihi: 15 Temmuz 2024].
7. Savgın ÖG, Belli ÖGS. Bitlis ilinin turizm çeşitliliğinin incelenmesi. *Journal of Academic Value Studies*. 2019;3(17):1–13.
8. Kültür Portalı. Bitlis genel bilgiler. [İnternet]. Erişim adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/genelbilgiler> [Erişim tarihi: 15 Temmuz 2024].
9. Uluer EC. Bitlis ili turizm potansiyeli: Özel ve kamu sektör yöneticilerinin kanaatlerinin araştırılması. [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya: Sakarya Üniversitesi; 2008.
10. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, btgmbasvuru@ktb.gov.tr.

BİTLİS İLİ JEOMORFOTURİZM POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ

S. Murat UZUN¹
A. Emrah SİYAVUŞ²

GİRİŞ

İnsanların dinlenmek, eğlenmek ve çeşitli yerleri görmek amacıyla farklı mekânları ziyaret etmesiyle gerçekleşen turizm faaliyetleri giderek çeşitlenmektedir. Son yıllarda dağlık alanlar, mağaralar, kanyonlar, falezler, travertenler, volkanik sahalar, obruk, düden gibi jeolojik ve jeomorfolojik kaynaklı yer şekillerine duyulan ilgi artmış, söz konusu bölgeler turistik mekanlara dönüşmüştür (1).

Bir bölgede bilimsel, eğitsel ve estetik değerlere sahip olan jeomorfolojik özellikler jeomorfolojik miras alanlarını oluşturmaktadır (2- Turoğlu, 2020). Bu bakımdan Reynard'ın (2008) ifade ettiği gibi jeolojik ve jeomorfolojik unsurlar jeoturizm açısından önem arz etmektedir. Herhangi bir jeolojik olayı simgeleyen mineral, fosil, yapı ve yer şekillerinden oluşan jeositler ile jeositlerin topluca bulunduğu alanları oluşturan jeoparklar jeoturizm alanlarına dönüşmüştür (3). Bu bağlamda jeoturizm sosyal, ekonomik ve bilimsel amaçlar doğrultusunda şekillendirilmiş süreli doğa faaliyetleridir (4). Ayrıca jeoturizm faaliyetleri sayesinde çevresel ve kültürel unsurlar korunur, yerel kalkınmada çeşitlilik sağlanır (5).

Coğrafyacılar tarafından yer şekillerinin jeoturizmden çıkartılmasıyla jeomorforturizm kavramı ortaya çıkmıştır (6). Jeomorforturizm, jeoturizme göre daha yeni olup, bilimsel veya görsel bakımdan önem arz eden yer şekillerini ziyaret etmeye dayalı bir turizm çeşitidir (1). Bununla birlikte jeomorforturizm, jeomorfolojinin araştırma prensiplerine uygun olarak jeomorfositlerin tespit edilmesine yardımcı olur (7). Jeomorfolojik açıdan önem arz eden yer şekillerinin korunmasına yönelik bir kavram olan “jeomorfosit” ilk kez 2001 yılında Panizza tarafından ortaya atılmıştır (8). Ayrıca jeomorfosit bilimsel, kültürel ve estetik açıdan değere sahip olan, nadir olarak bulunan ve korunması gereken yer şekillerine karşılık gelir (9).

Jeomorforturizm, yerşekillerinin turizm faaliyetleri açısından cazibe alanları olmasının yanında söz konusu alanların korunmasını da sağlamaktadır. Bu bakımdan jeomorforturizm volkanik, flüvyal, buzul,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, murat.uzun@marmara.edu.tr, ORCID iD:0000-0003-2191-3936

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, emrah.siyavus@marmara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1116-1275

KAYNAKLAR

1. Canpolat, E., Çilgin, Z., Bayrakdar, C. (2020). Jeomorfoturizm Potansiyeli Bakımından Emecik Kanyonu Terms of Geomorphotourism Potential, *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi* 2020 (5): 64-86
2. Turoğlu, H. (2020). Karasu Grabeni (Hatay, Türkiye) bazalt morfolojisinde volkanik jeomorfosit değerlendirmesi. *Jeomorfolojik Araş. Dergisi*, 4, 62-80. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jader/issue/53577/712413>.
3. JEMIRKO (2003). Jeolojik Miras Terimleri, <https://www.jemirko.org.tr/jeolojik-mirasterimleri/>, Erişim Tarihi: 29.03.2024.
4. Çiftçi, Y. & Güngör, Y. (2021). Natural and cultural heritage integration and geoconservation recommendatory of the Nemrut-Süphan proposed geopark area, Bitlis - Turkey. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration* 165, 191-215. <https://doi.org/10.19111/bulletinofmre.860092>
5. Dowling, R. (2013). Global Geotourism—an Emerging Form of Sustainable Tourism. *Czech J Tourism* 2(2):59–79
6. Doğaner, S. (2019). Türkiye Turizm Coğrafyası Literatür İncelemesi. *Türkiye Turizm Coğrafyası Literatür Dergisi*, Cilt 17, Sayı: 34, 441-476.
7. Safarabadi, A., ve Shahzeidi, S. S. (2018). Tourism Silence In Geomorphosites: A Case Study of AliSadr Cave (Hamadan, Iran). *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 21(1), 49–60.
8. Gavrilă, I. G., Man, T. ve Surdeanu, V., (2011), "Geomorphological Heritage Assessment Using GIS Analysis For Geotourism Development in Măcin Mountains, Dobrogea, Romania", *GeoJournal of Tourism and Geosites* 4, 2/8, pp. 198-205.
9. Reynard, E. (2008). Scientific research and tourist promotion of geomorphological heritage. *Geogr Fis Dinam Quat* 31:225–230 Reynard, E., Coratza, P. ve Regolini-Bissig, G. (Eds.). (2009). *Geomorphosites*. Mnichov: Verlag
10. Dingwall, P., Weighell, T. ve Badman, T (2005). Geological World heritage: a global framework. A contribution to the global theme study of World heritage natural sites. Protected Area Programme, IUCN, Gland
11. Uzun, M. (2015). Kocaeli İli Karadeniz Kıyılarının Jeomorfoturizm Özellikleri ve Kıyı Kullanımına Etkisi Açısından Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 339–366.
12. Geoparks (2000). The EGN Charter, https://www.europeangeoparks.org/?page_id=357 Erişim Tarihi: 30.03.2024.
13. Kubalíková, L. (2016). Promoting Geomorphological Heritage: Bringing Geomorphology to People. In: Pánek, T., Hradecký, J. (eds) *Landscapes and Landforms of the Czech Republic*. World Geomorphological Landscapes. Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-27537-631>
14. Arı, Y. (2014). "Türkiye'nin ilk Jeoparkı Türkiye'de Doğa Koruma ile İlgili Bize Neler Söyler?", *Coğrafyacılar Derneği*, 2014 Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı, (özet bildiriler) s. 999, Muğla.
15. Çağlayan, M. A., Şengün, M. (2002). 1/100.000 ölçekli, açınsama nitelikli Türkiye jeoloji haritaları, No: 66. Van-L48 Paf-tası, Jeoloji Etütleri Dairesi, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Ankara.
17. Anadolu Ajansı (2023). <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/unesco-kuresel-jeopark-agina-aday-nemrut-jeoparkinda-50-jeosit-alani-belirlendi/2988814>. Erişim Tarihi: 29.03.2024.
18. Bollati, I., Pelfini, M., Pellegrini, L. (2012). A geomorphosites selection method for educational purposes: a case study in Trebbia Valley (Emilia Romagna, Italy). *Geogr Fis Din Quat* 35 (2012):23– 35
19. Yalçınlar, İ., (1973). Nemrut Sönmüş Volkanı ve Kalderası, İstanbul, Üniv, Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 10(18-19), 253-270.
20. Özdemir, M. A. ve Kaymak, H. (2024) İhsaniye (Afyonkarahisar) İlçesi Jeomorfosit ve Kültürel Sitler Envanteri / İhsaniye (Afyonkarahisar) District Geomorphosite and Cultural Sites Inventory, *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi / Journal of Geomorphological Researches*, 2024 (12): 54-91
21. Özdemir, Y. & Güleç, N., (2014). Geological and Geochemical Evolution of the Quaternary Süphan Stratovolcano, Eastern Anatolia, Turkey: Evidence for the Lithosphere–Asthenosphere Interaction in Post-Collisional Volcanism, *Journal of Petrology*, 55(1), 37–62, <https://doi.org/10.1093/petrology/egt060>
22. Öztürk, M. Z., Çetinkaya, G., & Aydın, S. (2017). Köppen–Geiger İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye'nin İklim Tipleri. *Coğrafya Dergisi*(35), 17-27. <https://doi.org/10.26650/JGEOG295515>
23. Çubukçu, H. E., Ulusoy, İ., Ersoy, O, Aydar, E., Şen, E., Gourgaud, A, Guillou, H., (2012). Mt Nemrut Volcano (Eastern Turkey): Temporal petrological evolution. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 209-210,33-60.
24. Sumita, M. & Schmincke, H. U. (2013). Impact of volcanism on the evolution of Lake Van I: evolution of explosive volcanism of Nemrut Volcano (eastern Anatolia) during the past >400,000 years. *Bull Volcanol* 75, 714 . <https://doi.org/10.1007/s00445-013-0714-5>
25. Ulusoy, İ, Labazuy, P, Aydar, E., Ersoy, O., Çubukçu, E., (2008). Structure of the Nemrut caldera (Eastern Anatolia, Turkey) and associated hydrothermal fluid circulation. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 174, 4, 269-283.
26. Ulusoy, İ., Çubukçu, H.E., Mouralis, D., Aydar, E. (2019). Nemrut Caldera and Eastern Anatolian Volcanoes: Fire in the Highlands. In: Kuzucuoğlu, C., Çiner, A., Kazancı, N. (eds) *Landscapes and Landforms of Turkey*. World Geomorphological Landscapes. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-03515-0_35
27. Schmincke H., U. Sumita, M., Paleovan scientific team (2014). Impact of volcanism on the evolution of Lake Van (eastern Anatolia) III: Periodic (Nemrut) vs. episodic (Süphan) explosive eruptions and climate forcing reflected in a tephra gap between ca. 14 ka and ca. 30 ka, *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 285, 195–213 <http://dx.doi.org/10.1016/j.jvolgeores.2014.08.015>
28. Gürbüz, O., (1995). Turizm Coğrafyası Açısından Nemrut Kalderası, *Türk Coğrafya Dergisi*, 30, 255-265.
29. Güner, Y., Şaroğlu, F., 1987. Doğu Anadolu'da Kuvaterner volkanizması ve jeotermal enerji açısından önemi. *Türkiye 7. Petrol Kongresi Bildiriler Kitabı* 371-383.

30. Özdemir, Y., Blundy, J.D., Güleç, N., (2011). The importance of fractional crystallization and magma mixing in controlling chemical differentiation at Süphan stratovolcano, Eastern Anatolia, Turkey. *Contributions to Mineralogy and Petrology*, 162, 573-597.
31. Kesici, Ö. (2021). Küresel ısınma açısından Süphan dağı buzullarındaki değişimler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(46), 159-176. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.1022350>
32. Deniz, O, Doğu, A., F., Yıldız, M. Z., Sarçoğlu, H., Kerimoğlu, G., (2006). Süphan Dağı'nın Buzul Morfolojisi ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi, I. Uluslararası Coğrafya Çalışmaları Kitabı. Van.
33. Yakupoğlu, T., & Özcan Selçuk, G. (2020). Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/TÜRKİYE) Jeopark Potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 1-12.
34. Elmastaş, N. (2008). Bitlis İli Jeotermal Su Kaynakları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 89-104.
35. Dölek İ. ve Şaroğlu, F. (2017). Geosites to be used in terms of geotourism in Muş province and its surroundings. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27:1-16. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.346467> *Economicshelp* (2020) Real GDP Per Capita. <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/real-gdp-capita/>. Accessed 26 July 2020
36. Elmastaş, N. (2001). Ahlat Yöresi'nin Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (3), 153-182.
37. Ertekin, C., Ekinci, Y. L., Büyüksaraç, A., ve Ekinci, R. (2021). Geoheritage in a Mythical and Volcanic Terrain an Inventory and Assessment Study for Geopark and Geotourism Nemrut Volcano Bitlis Eastern Turkey . *Geoheritage*, 13, 73-0.
38. Ulusoy İ, Çubukçu HE, Aydar E, Labazuy P, Ersoy O, Şen E, Gourgaud A (2012) Volcanological evolution and caldera forming eruptions of Mt. Nemrut (Eastern Turkey). *J Volcanol Geoth Res* 245-246:21-39
39. Kesici, Ö. (2022). Süphan Dağının buzul morfolojisi. *Çukurova Araştırmaları*, 8(2), 232-255. <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.62036>
40. Akbulut, G. (2014). Volcano Tourism in Turkey. In: Erfurt-Cooper P (ed) *Volcanic Tourist Destinations*. Springer, Berlin Heidelberg, Berlin, Heidelberg, pp 89-102.
41. Akkuş, M., Sarı, M., (2019). Uzaktan Algılama Metodu İle Nazik Gölü İçin Taşıma Kapasitesinin Tahmini, *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi* *BEU Journal of Science* 8 (3), 835-842.
42. Ateş H.Ç. ve Ateş, Y. (2019). Geotourism and rural tourism synergy for sustainable development—Marçik Valley Case—Tunceli, Turkey. *Geoheritage* 11:207-215.
43. Avşin, N., Kıvrak, A., Kavak, E., (2019), Budaklı (Bitlis) Kaplıcasının Jeokimyasal Özellikleri İle Alanın Jeolojik ve Coğrafi Yapısı Arasındaki İlişki, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2019 Kış Ek-1 Özel Sayı, 105-124.
44. Aydın, M. (2014). Bursa İli Jeomorforturizm Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi*.
45. Doğan U, Şenkul Ç ve Yeşilyurt, S. (2019) First Paleo-Fairy Chimney Findings in the Cappadocia Region, Turkey: a Possible Geomorphosite. *Geoheritage* 11:653-664. <https://doi.org/10.1007/s12371-018-0320-1>
46. Günel, N., (2013). Türkiye'de İklimin Doğal Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkileri, *ACTA TURCICA*, 5(1), 1-22.
47. Güner, Y., 1984. Nemrut yanardağının jeolojisi, jeomorfolojisi ve volkanizmasının evrimi. *Jeomorfoloji Dergisi* 12, 23-65.
48. Güner, Y., Şaroğlu, F., 1987. Doğu Anadolu'da Kuvaterner volkanizması ve jeotermal enerji açısından önemi. *Türkiye 7. Petrol Kongresi Bildiriler Kitabı* 371-383.
49. Gürer, A., Gürer, Ö. F. ve Sangu, E. (2019). Compound geotourism and mine tourism potentiality of Soma region, Turkey. *Arab J Geosci* 12:1- 14. <https://doi.org/10.1007/s12517-019-4927-6>
50. Gürler, G., Uğuz, M.F. ve Öztan, N.S. (2013). Karapınar Potansiyel Jeopark Alanı ve Jeoturizm Açısından Değerlendirilmesi (in Turkish). Ankara
51. Kaygılı, S., Sinanoğlu, D., Aksoy, E. ve Şaşmaz, A. (2018). Geoturizm: some examples from Turkey. *Bull Univ Dnipro Geol Geogr* 26:79-87. <https://doi.org/10.15421/111809>
52. Kazancı, N. (2012). Geological background and three vulnerable geosites of the Kızılcahamam-Çamlıdere Geopark Project in Ankara, Turkey. *Geoheritage* 4:249-261. <https://doi.org/10.1007/s12371-012-0064-2>
53. Koçyiit, A., Yılmaz, A., Adamia, S. and Kuloshvili, S. (2001). Neotectonic of East Anatolian Plateau (Turkey) and Lesser Caucasus: Implication for transition from thrusting to strikeslip faulting. *Geodinamica Acta*, 14, 1-3.
54. Köroğlu, F. ve Kandemir, R. (2019). Vulnerable Geosites of Çayırbağı-Çalköy (Düzköy-Trabzon) in the Eastern Black Sea Region of NE Turkey and Their Geotourism Potential. *Geoheritage*:1-11. <https://doi.org/10.1007/s12371-019-00358-1>
55. Matpay, B., Doğu, A.F. (2021). Pürtük Deresi Havzası (Hizan-Bitlis)'nin Jeomorfolojik Özelliklerinin Jeomorfik İndislerle Analizi. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 35-56
56. Özdemir, Y., Karaoğlu, Ö., Tolloğlu, A.Ü., Güleç, N., (2006). Volcanostratigraphy and petrogenesis of the Nemrut stratovolcano (East Anatolian High Plateau): the most recent post-collisional volcanism in Turkey. *Chemical Geology* 226 (3-4), 189-211.
57. Üner, S., Alırız, M. G., Özsayın, E., Sağlam Selçuk, A. ve Karabıyıkoglu, M. (2017) Earthquake Induced Sedimentary Structures (Seismites): Geoconservation and Promotion as Geological Heritage (Lake Van-Turkey). *Geoheritage* 9:133-139. <https://doi.org/10.1007/s12371-016-0186-z>
58. Yılmaz, Y., Güner, Y., Şaroğlu, F. (1998). Geology of the Quaternary volcanic centers of the East Anatolia. *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 85,173-210.
59. Url-1:https://www.facebook.com/vanhavzasiacikhavamuzesi/photos/incekaya-kalderas%C4%B1-tatvan-bitlis/10153726469297342/?locale=es_LA&_rdr
60. Url-2: <https://listeleo.com/tr/gezilecek-yerler/tatvan-incekaya-koyu-magaralari>

BİTLİS İLİ YÖRESEL YEMEKLERİNİN GASTRONOMİ TURİZMİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Abdullah KÖSEOĞLU ¹

Özge KORKMAZ ²

GİRİŞ

Günümüzde turistler, boş zamanlarını geçirmek için belirlemiş oldukları varış destinasyonlarının tarih, kültür, yaşam şekillerinin yanı sıra bölgenin kendine özgü ürün ve yerlerini de keşfetme eğilimindedirler (1-2-3) bahsi geçen bu durumla bağlantılı olarak son dönemde turizm olayına gastronomi amaçlı katılan kişi sayısında artış olduğu ve turistlerin varış noktası olarak belirledikleri bölgenin kültürünü tanıma ve yöresel yemeklerini tatma amacıyla motive oldukları ifade edilmektedir (4-5). Bu açıdan bakıldığında yöresel lezzetleri tatmak ve yerel mutfağı deneyimlemek gastronomi turizmi katılımcılarına göre seyahat etmede temel motivasyon kaynağı şeklinde ifade edilebilir (6-7-8-9-10). Gastronomi geçen son birkaç yüzyıl içerisinde önemli derecede gelişim göstermiştir. Zira geçirdiği süreç ve şu an bulunduğu nokta göz önüne alındığında gastronomi, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçmiş, psikolojik ve sosyal bir olgu haline almıştır. Geçirmiş olduğu bu evrim gastronominin, turizm dâhil olmak üzere farklı bilim dalları tarafından araştırmalara konu edilmesini sağlamıştır (11,12,13).

Gastronomi-turizm ilişkisinin giderek artmasının altında yatan etmen gastronomi turizmine katılan turistlerin gerçekleştirmiş oldukları tüm faaliyetlerde yiyecek-içecek konusunu ön planda tutmalarıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde gastronomi ürünlerinin tüketimi yoluyla ortaya çıkan turistik hareket gastronomi turizmi şeklinde ifade edilmektedir (11,14). Gastronomi turizminin kökeninde tarım, kültür ve turizm yatmaktadır (15,16,17,18,19,20,21). Bahsi geçen bu üçlü, gastronomi turizminin pazarlanması ve bir destinasyonun çekim unsuru haline getirilmesi için fırsatlar sunar. Tarım; yiyecek-içeceği, kültür; tarihi ve özgünlüğü, turizm; altyapı ve bağlantılı diğer hizmetleri sağlar ki tüm bu eşleşmeler gastronomi-turizm deneyimini bir araya getirir ve gastronominin turizmin bileşenlerinden biri olmasına da katkı sağlar (15,22,23,20).

¹ Öğr. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, akoseoglu@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6885-7225

² Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, okorkmaz@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1508-3326

taze malzemelerin kullanımı teşvik edilmelidir. Bu noktada yerel üreticiler ile iş birliği sağlanarak malzemelerin temin edilmesi için yerel pazarlar ve üretici kooperatifleri kurulmalıdır.

Yöresel yemeklerin yapımında, yoğurma işlemi gerektiren yemeklerde geleneksel yöntemlere bağlı kalınarak elle yoğurma işleminin tercih edildiği, diğer bir taraftan ise modern mutfak ekipmanları kullanılarak da yemeklerin hazırlandığı görülmüştür. Katılımcılardan bazılarının yemeklerim hazırlanışında el emeği ve geleneksel yöntemlere önem verdiği, özellikle yoğurma işlemlerinde makine yerine el gücü kullandığı, diğer katılımcıların ise modern mutfak ekipmanlarının pratikliğinden faydalanarak yoğurma işlemlerinde robot ve hamur yoğurma makinelerini kullandığı görülmüştür. Katılımcıların hepsi eski dönemlerde toprak kaplar, bakır ve alüminyum tencereler gibi malzemelerin kullanıldığını ancak günümüzde bunların kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Çalışmada Bitlis iline ait tüm yöresel yemeklerin tarifleri yerel kadınlardan alınmıştır. Yerel kadınların öncülüğünde yöresel yemeklerin malzemeleri ve hazırlanışı hakkında bir kitap çıkarılarak bu yemeklerin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Özellikle yakın zaman içerisinde coğrafi işaret alan Katıklı Dolma yemeği ve coğrafi işaret alması mümkün olan diğer yemeklerin tarifi bu kitapta yer almalıdır.

Son olarak Bitlis yöresel yemeklerinin kültürel ve sosyal açıdan önemli bir yere sahip olduğu ve bu yemeklerin özel misafirler için tercih edildiği görülmüştür. Bu yemeklerin çoğunun evde ve geleneksel yöntemlerle hazırlanmakta olduğu restoranlarda sunulmasının zor olabileceği belirtilmiştir. Bunun nedeni ise, yemeklerin genellikle taze ve günlük olarak hazırlanması gerektiği ve bazı malzemelerin dondurularak saklanamaması olarak ifade edilmiştir. Bazı katılımcılar uygun hazırlık ve saklama yöntemleri kullanarak restoranlarda sunulabileceğini ifade ederken, çoğu katılımcı yöresel yemeklerin sunulduğu işletmelerin ve kooperatiflerin açılmasını ve bu yerlerde kadınlar tarafından günlük olarak yöresel yemeklerin hazırlanıp sunulmasını yemeklerin sürdürülebilirliği açısından daha uygun bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuca dayanarak Bitlis yöresel yemeklerinin sürdürülebilirliği ve daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için yöresel yemek sunan gastronomi evleri, kooperatifler ve küçük ölçekli işletmeler kurulmalıdır. Bu işletmelerde, yerel kadınlar tarafından günlük olarak hazırlanan yemekler sunulmalı; böylece hem yemeklerin sürdürülebilirliği sağlanmalı hem de kadınların yöresel yemeklerin sürdürülebilirliğine katılımı artırılmalıdır.

Alan yazında yöresel yemekler ile ilgi çalışmalara bakıldığında; (1-9-33-43-44-45-47-50) yapılan bu araştırmanın daha önce yapılmış benzer çalışmaları destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve yapılacak yeni çalışmaları da destekleyeceği düşünülmektedir. Ancak, bu araştırma Bitlis ili yöresel yemekleri ile sınırlandırılmıştır, bu sebeple gelecek çalışmalarda farklı şehirlerde bulunan yöresel yemeklerin sürdürülebilirliği ile ilgili çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Çam O, Çılgınoğlu H. Yöresel mutfakların gastronomi turizmindeki önemi: Kastamonu mutfağı örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2021;6(1):176-92.
2. Bilgin S. Yiyecek içecek işletmelerinde yerel mutfak öğelerinin kullanımı ve sürdürülebilirlik açısından incelenmesi: İzmir örneği. [Doktora tezi]. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2018.
3. Sünnetçioğlu S, Can A, Durlu Özkaya F. Yavaş turizmde coğrafi işaretlemenin önemi. 13. *Ulusal Turizm Kongresi*; 6-9 Aralık 2012; Antalya, Türkiye.
4. Hazarhun E, Tepeci M. Coğrafi işarete sahip olan yöresel ürün ve yemeklerin Manisa'nın gastronomi turizminin gelişimine katkısı. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2021;2(1):371-389.
5. Orhan A. Yerel değerlerin turizm ürününe dönüştürülmesinde coğrafi işaretlerin kullanımı: İzmit pişmaniyesi örneği. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2010;21(2):243-254.

6. Duman H, Avcıkurt, C. (2023). Evaluation of local dishes as an intangible cultural heritage value in terms of gastronomy tourism: the case of Ayvalık. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*. 2023;6(2):548-557.
7. Timothy DJ, Ron AS. (2013). Understanding heritage cuisines and tourism: identity, image, authenticity, and change. *Journal of Heritage Tourism*. 2013;8(2-3):99-104.
8. İrmak Y. (2019). Bingöl mutfak kültürü ve gastronomi turizmi. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*. 2019;6(1), 111-144.
9. Ün A, ve Okat, Ç. (2023). Van ilinin gastronomi turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (3): 488-504.
10. Çavuşoğlu M. Yöresel cittaslow şehir lezzetlerinin gastronomi turizmi açısından önemi: Kuzey Kıbrıs örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*. 2023;7(2), 407-418. <https://doi.org/10.32958/gastoria.1368959>
11. Nebioğlu O. Factors affecting the production and presentation of local dishes in restaurants operating in touristic destinations. *Journal of Culinary Science & Technology*. 2021;19(5), 439-459, DOI: 10.1080/15428052.2020.1787286.
12. Beardsworth A, Keil T. *Yemek sosyolojisi: yemek ve toplum çalışmasına bir davet. (Sociology on the menu: an invitation to the study of food and society)*. Ankara: Phoenix Yayınevi; 2011.
13. Reynolds PC. Food and tourism: towards and understanding of sustainable culture. *Journal of Sustainable Tourism*. 1993;1(1), 48-54. doi:10.1080/09669589309450700.
14. Silkes CA, Cai LA, Lehto, XY. Marketing to the culinary tourist. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 2013;30(4), 335-349. doi:10.1080/10548408.2013.784151.
15. Dixit SK. Gastronomic tourism: a theoretical construct. İçinde: Dixit SK, editör *The Routledge Handbook Of Gastronomic Tourism*. London: Routledge, 2019; s.13-23.
16. Bessiere J. Local development and heritage: traditional food and cuisine as tourist attractions in rural areas, *Sociologia Ruralis*, 1998; 38: 21-34.
17. Boniface P. *Tasting Tourism: Travelling for Food and Drink*. Hampshire: Ashgate;2003.
18. Cusack I. African cuisines: Recipes for nation building?. *Journal of African Cultural Studies*. 2000;13 (2): 207-225.
19. Hjalager A. Corigliano MA. Food for tourists – determinants of an image, *International Journal of Tourism Research*, 2000;2(4): 281-293.
20. Selwood J. *Food Tourism around the World*. İçinde: Hall CM, Sharples L, Mitchell R, Macionis N, Cambourne B, editör. *The lure of food: food as an attraction in destination marketing in Manitoba, Canada*. Oxford: Butterworth Heinemann; 2003. s.178-191.
21. Wolf E. *White Paper on Culinary Tourism*. Portland: OR: International Culinary Tourism Task Force;2002.
22. Hjalager A, Richards, G. *Tourism and Gastronomy*. London: Routledge;2002.
23. Long L. *Culinary tourism: exploring the other through food*. Kentucky: University of Kentucky Press;2004.
24. Sormaz U, Akmese H, Güneş E, ve ark. Gastronomy in Tourism. *Procedia Economics and Finance* 2016; 39:725-730. doi:10.1016/S2212-5671(16)30286-6.
25. Shenoy S. *Food Tourism and The Culinary Tourist [Thesis]*. USA: Clemson University; 2005.
26. Kivela J, Crofts J. Tourism and gastronomy: gastronomy's influence on how tourists experience a destination, *Journal of Hospitality & Tourism Research* 2006; 30: 354-377.
27. Ateş A, Özgün Çıtak Ş, Sunar H. Evaluation of geographical indication foods in the context of gastronomy tourism: analyzing the menus of local restaurants in Konya. *Söke İşletme Fakültesi Dergisi* 2024;1(1), 1-15.
28. Giovannucci D, Barham E, Pirog R. Defining and marketing "local" foods: geographical indications for us products. *The Journal Of World Intellectual Property* 2014; 13(2), 94-120.
29. Erdem Ö, Mızrak M, Kemer AK. Yöresel Yemeklerin Bölge Restoranlarında Kullanılma Durumu: Mengen Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi* 2018;3(1):44-61.
30. Şengül S, Türkay O. Yöresel mutfak unsurlarının turizm destinasyonu seçimindeki rolü Mudurnu örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* 2016;12(29),63-87. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.20162922023>
31. Lopez XAA, Martin BG. Tourism and quality agrofood products: An opportunity for the Spanish countryside. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 2006; 97(2):166-177.
32. Pestek A, Cinjarevic M. Tourist perceived image of local cuisine: The case of Bosnian food culture. *British Food Journal* 2014; 116(11): 1821-1838.
33. Deniz Y, Çelik Yeşil S. Yemek Kültüründe Modernize Çalışmalar: Bitlis örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 2022; 10(3):1641 - 1657. 10.21325/jotags.2022.1060 37.
34. Baş, G. Gelenek ve gelecek arasında sıkışan bir tarihi kent: Bitlis. *International Journal of History* 2010;2(2):377-399. doi:10.9737/hist_75
35. Yıldırım A. Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim* 1999; 23(112):7-17.
36. Altunışık R, Coşkun R, Bayraktaroğlu S ve ark. *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı 6. Baskı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık;2010.
37. Yıldırım A, Şimşek H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin;2003.
38. Denzin NK, Lincoln YS (2018). *The SAGE handbook of qualitative research*. USA: Sage;2013.
39. Silverman D. *Doing qualitative research: a practical handbook 4. Baskı*. USA: Sage;2013.

40. Luborsky, MR, Rubinstein, RL. Sampling in qualitative research: rationale, issues, and methods. *Journal of Aging Research* 1995;17(1):89-113.
41. Yağar F, Dökme S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2018;3(3):1-9.
42. Shenton AK. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information* 2004; 22(2): 63-75.
43. Şimşek A, Çelik Yeşil S. Examining Traditional Winter Preparations: The Case of Bitlis Cuisine. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2022;11(2):277-88.
44. Şen N, Silahşör Y. Gastronomi turizmi kapsamında erzincan ili yiyecek içecek işletmelerinde sunulan yöresel yemekler üzerine bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi* 2018;2(Ek1):414-429.
45. Alagöz H, Gönen İ. Gastronomi turizmi kapsamında inegöl ilçesi mutfağının yöresel ürünlerinin değerlendirilmesi. *Journal of Management Theory and Practices Research* 2023;4(2):102-113.
46. Kızıldemir Ö, Şimşek E. Gastronomi turizmi kapsamında yöresel yemeklerin restoranlarda sunulması üzerine bir araştırma: şarköy örneği. *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 2021;18(1):224-239. doi:10.24010/soid.815269.
47. Deniz D. Somut olmayan kültürel miras perspektifinden Gevaş ilçesinin mutfak kültürü üzerine bir araştırma. *Journal of Humanities and Tourism Research* 2023;13(2):307-319.
48. Sert AN. The effect of local food on tourism: Gaziantep case. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 2019;18(4):1611-1625. doi:10.21547/jss.560979.
49. Kocaman M, Kocaman EM. The Importance of Cultural and Gastronomic Tourism in Local Economic Development: Zile Sample. *IJEFI*. 2014;4(4):735-44.
50. Sağ Ç, Kaymakçı S. Yetişkinlerin yöresel yemeklere ilişkin görüşleri: Bolu ve Gaziantep örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 2022;10(1):476-504. Doi: 10.21325/jotags.2022.1000
51. Büyükmehmetoğlu, N, Oktay K. Yöresel mutfağın turistik ürün olarak pazarlanması: Kastamonu örneği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi* 2021;24(2), 241-259.
52. Şengül S, Türkay O. Yöresel mutfak unsurlarının turizm destinasyonu seçimindeki rolü mudurnu örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* 2016;12(29),63-87. doi:10.17130/ijmeb.20162922023

BİTLİS İLİNDE KIYI TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ENGELLİLER PLAJI ÖNERİSİ

Umut GÜLERYÜZ¹

GİRİŞ

Turizm kelimesi Latin kökenlidir. Dönme hareketi anlamında kullanılan “*Tornus*” kelimesinden “*Tour*” kelimesi üretilmiştir (1). Fransızcada dönmek anlamında kullanılmaktadır. Batı dillerinde kullanılan bu sözcük herhangi bir değişime uğramamıştır (2). Bununla beraber turizm İbranicede “*Tora*” yani öğrenme, dinlenme anlamına da gelmektedir (3). Günümüzde kabul gören tanımıyla Turizm, bir yerden başlayarak belli bir bölgeye yatay yönlü faaliyetler bütünüdür (4).

Kıyı turizminin ilk örneklerine Augustus Dönemi (M.Ö.44-M.Ö.69) Roma İmparatorluğu’nda rastlanmaktadır. “*Altın Çağ*” olarak kabul edilen bu dönemde İtalya’dan başlayarak Akdeniz kıyılarında deniz yoluyla seyahat etmek yaygınlaşmıştır (5). Doğu Akdeniz Bölgesi’nde, erken çağlardan beri deniz taşımacılığı mevcuttur. Gemi yapım teknolojisindeki gelişim, maliyeti düşürerek hızlı ulaşım imkân tanımıştır. Bu yönleriyle deniz ulaşımı tüm dönemlerde tercih sebebi olmuştur (6).

Orta Asya’dan Anadolu’ya gelen Türkler, burada faaliyetlerini devam ettirmenin ön şartlarından birisinin denizlere egemenlik olduğunun farkına vardılar (7). Süleyman Şah (1077-1086) İznik ve civarını ele geçirerek Marmara kıyılarına ulaşmış ve bu bölgede tersaneler kurmuştur (8). Dünyada en fazla kabul gören turizm anlayışı kıyılarda yapılan etkinliklerdir. Turizmin en hızlı geliştiği yerler kıyı kesimleridir. Türkiye’de de turizm, ağırlıklı olarak güneş-deniz-kum üçlüsüne dayanmaktadır.²¹ Kıyı bölgelerinde olanakların gelişmişliği ve fiziksel özelliklerinin çeşitliliği, bu kıyıların turizm kullanımlarını belirler. Örneğin, Batı Akdeniz ve Güney Ege kıyıları, deniz-güneş-kum kavramına bağlı olarak uluslararası turizmi desteklemekte; Karadeniz ve Marmara kıyıları, iç turizm ile farklı önem ve yoğunlukta rekreasyonel aktiviteler çekmektedir (9). 1963’te hazırlanan kalkınma planı sonrasında bu doğrultuda yapılan her çalışmanın önemle üzerinde durduğu konulardan birisi kıyı turizmidir (10).

Tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapan Bitlis’in turizm açısından çok önemli tarihi ve doğal destinasyonları mevcuttur. Özellikle son zamanlarda kent mimarisinde yapılan restorasyon çalış-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Kanık Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği AD., Turizm İşletmeciliği Bölümü, uguleryuz@beu.edu.tr, 0000-0002-2337-3577

² Literatürde 3S olarak bilinir “*Sun-Sea-Sand*”. (Yazarın Notu).

KAYNAKLAR

1. Bayer M. Z., Turizme Giriş. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları; 1992.
2. Dinçer M. Z. Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm. İstanbul: Filiz Kitabevi; 1993.
3. Yıldız Z. Kalağan G. Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri. *Yerel Siyaset Dergisi*. 2008; 35: 42-44.
4. Tekeli H. Turizm Pazarlaması ve Planlaması, Ankara: Detay Yayıncılık; 2001.
5. Seyhan B. Evcim S. Antik Çağ'da Anadolu'da Turizm. *II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*, 12-15 Nisan 2012, Antalya, (s.224-227).
6. Güler T. **Antik Çağ Doğu Akdeniz Ticareti ve Ticaret Gemileri**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ramazan Özgan), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Konya, 2006, s.70.
7. Keleş H. Şahin M. Aktaş Ö. Tarih Öğretmen Adaylarının Türk Denizcilik Tarihi ile İlgili Olayların Önemine İlişkin Düşünceleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 2013; 21(4): 156-163.
8. Gencer A. İ. "Bahriye (Selçuklular ve Anadolu Beylikler Dönemi)", **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991; 501-524.
9. Özgüç N. Tourism Geography. İstanbul: Çantay Kitabevi; 1998.
10. Akça Y. Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Turizm Politikası. *International Conference on Eurasian Economies*, 29-31 Ağustos 2016, Kaposvar, (s.12-18)
11. Wikipedia. Van Gölü genel bilgi. (25/05/2024 tarihinde Van Gölü - Vikipedi (wikipedia.org) adresinden ulaşılmıştır).
12. Sönmez M. R. Sönmez, Bitlis İli Turizm Envanteri ve Turizmi Geliştirme Planı. Bitlis: T.C. Bitlis Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü; 2007.
13. Uluer C. Belli S. Bitlis İlinin Turizm Çeşitliliğinin İncelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 2017; 3(17); 1-13. doi:10.23929/javs.670
14. Şengel Ü. Zengin B. Bitlis İli Turizm Potansiyelinin GZFT (SWOT) Analizi ile Değerlendirilmesi, *4th International Congress of Tourism & Management Researches*, 12-17 Mayıs 2017, Girne, (s.143-156)
15. Serdar M.T. Rüyalar Sehri Bitlis, Bitlis: Bitlis Valiliği Yayınları; 2000.
16. Uluer, E.C. **Bitlis İli Turizm Potansiyeli: Özel Sektör ve Kamu Sektör Yöneticilerinin Kanaatlerinin Araştırılması**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Muhsin Halis), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, Sakarya, 2008, s.70.
17. Şengel Ü. **Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolü: Yerel Paydaşlar Üzerine Bir Araştırma**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Burhanettin Zengin), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, Sakarya, 2015, s.147.
18. Arınç K. Geçmişteki Önemi Azalmış Kent Yerleşmelerine Bir Örnek: Bitlis, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1995; 1(1); 65-97.
19. Aydın B. **Van ve Bitlis İllerinde Kış Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik öneriler**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Faruk Alaeddinoğlu), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Beşerî ve Ekonomik Coğrafya Bilim Dalı, Van, 2016, s.77.
20. DAKA. Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı 2023-2030 (25/05/2024 tarihinde Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı Kalkınma Kütüphanesi (kalkinmakutuphanesi.gov.tr) adresinden ulaşılmıştır).
21. DAP. Van Gölü Destinasyonu (25/05/2024 tarihinde www.dap.gov.tr_32_PT8C33EX_dap-bolge-kalkinma-programi-2021-2023.pdf/. adresinden ulaşılmıştır).
22. DAKA. Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı 2023-2030 (25/05/2024 tarihinde Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı - Kalkınma Kütüphanesi (kalkinmakutuphanesi.gov.tr) adresinden ulaşılmıştır).
23. DAKA. Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı 2023-2030 (25/05/2024 tarihinde Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı - Kalkınma Kütüphanesi (kalkinmakutuphanesi.gov.tr) adresinden ulaşılmıştır).
24. Zaninoviç K. Matzarakis A. Biometeorological Basis for Tourism. (A. Matzarakis A. Freitas C. R. Scott D.), *Developments in Tourism Climatology*. Germany: 2007; 24-28.
25. Çetin K. Görme Engelli Bireyler ve Turizm Faaliyetlerinde Erişilebilir Düzenlemeler. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2022; 6(1); 69-87. doi:10.36287/setscl.4.8.022
26. Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, **Resmî Gazete**, S.5378, (07/07/2005), s.25868.
27. Engellilerin Haklarına Yönelik Sözleşme, **A/RES/61/106**, (3 Mayıs 2008).
28. Engellilerin Haklarına Yönelik Sözleşmenin Onaylanmasına Dair Kanun, **Resmî Gazete**, S.15137, (13/05/2009), s.27288.
29. Disability Discrimination Act 1995 (legislation.gov.uk) /E.T: 15.05.2024.
30. Shaws G. Colles T. Disability Holiday Making and the Tourism Industry in the UK: A Preliminary Survey, *Tourism Management*, 2004; (25/3); 397-403. doi: 10.1016/S0261-5177(03)00139-0
31. Merve B. **Duygusal Emek-Müşteri Memnuniyeti İlişkisi: Engelli Turizm Pazarında Bir Araştırma**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Burhan Kılıç), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, Muğla, 2012, s.112.
32. Eryılmaz B. **Turizmde Engelli Pazarının Değerlendirilmesi ve Bodrum Örneği**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, , Da-

- nışman: Yrd. Doç. Dr. Burhanettin Zengin), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, Sakarya, 2012, s.87.
33. Bulgan G. Dünyada ve Türkiye’de Engelli Turizmde İle İlgili Yapılan Çalışmalar. *Akademik Bakış Dergisi*,2015: (50): 102-125.
 34. Olcay A. Giritlioğlu İ. Parlak Ö. ENAT (European Network For Accessible Tourism-Avrupa Erişilebilir Turizm Ağı) ile Türkiye’nin Erişilebilir Turizm Yönelik Otel İşletmelerini Kapsayan Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerin Karşılaştırılması, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2014:(2); 127-144.
 35. Zengin B. Eryılmaz, B. Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2013: (6/11); 51-74.
 36. Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ, **Resmî Gazete**, S.1134, (27/11/2019), s.30961.
 37. ENGELSİZ SAHİLLER. Engelsiz Plaj, Engelli Sahil (25/05/2024 tarihinde ENGELSİZ SAHİLLER-Engelsiz Plaj, Engelli Sahil (engelsizsahiller.com) adresinden ulaşılmıştır).

Ekler

Resim 1. Engelliler Plajında Olması Gereken WC ve Duş Kabini Örneği (İfade edilen WC ve duş kabinlerinin teknik şartları hazırlamakta olduğumuz projenin muhteviyatında yer alacaktır)

Resim 2. Engelliler Plajında Spor Aktiviteleri İçin Planlanan Voleybol Sahasının Görseli (Voleybol file ve direklerinin teknik özellikleri hazırlamakta olduğumuz projenin muhteviyatında yer alacaktır)

BİTLİS İLİNDE ŞEHİR TURİZMİ

Mehmet Sait ŞAHİNALP¹

ŞEHİR TURİZMİ KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Sanayi devriminden sonra ulaşım araçlarının gelişmesi, insanların uzak mesafelerde yer alan ve merak ettikleri alanlara ulaşarak keşfetmelerini kolaylaştırmıştır. Bu durum turizm faaliyetlerinin hız kazanmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Yine haberleşme teknolojisinde zamanla yaşanan gelişmeler de turizm faaliyetlerinin hızlanmasında ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır (1- 2). Zamanla turizmin önemli bir ekonomik sektör haline gelmesiyle birlikte, ülkeler birçok turizm yatırımı yapmaya başlamış ve önemli bir ekonomik gelir elde etmeye başlamıştır. Turizmin önemli bir ekonomik gelir kapısı olması, yerel yönetimlerin bu sektörden pay kapma stratejileri geliştirmelerine ve özellikle de şehirlerde yer alan turizm potansiyelinin geliştirilerek ekonomik kalkınmanın önemli araçlarından biri haline gelmesine neden olmuştur (3- 4). Her ne kadar şehir turizmi, başlangıçta turizm odaklı bir gelişme amacı olmayan belirli bir bölgenin gayri safi yurt içi hasılasını (GSYİH) artırmak, daimî ikamet edenler için yeni iş fırsatları oluşturmak ve onlara iyi bir gelir sağlamak için bir strateji olarak ortaya çıkmışsa da (6) özellikle son 30-40 yıllık süreçte ekonomik kalkınmanın vazgeçilmez bir ögesi olarak giderek önem kazanmaya başlamıştır. ABD’de başlayan, Batı Avrupa’ya yayılan ve en son Avustralya, Yeni Zelanda ve Singapur’a ulaşan şehir turizminin teşvik edilmesi çabaları günümüzde şehirselsel ekonomik kalkınmaya yönelik çağdaş planlamada hayati bir unsur haline gelmiştir (7).

Şehir turizmi, bireylerin şehirlerde veya şehirselsel alanlarda gerçekleştirdiği seyahat ve boş zaman etkinliklerini ifade etmektedir ve turizm faaliyetlerinin şehirselsel veya metropol alanlarda gerçekleştirilen alt kümesini ifade etmektedir. Bu alt küme eğlence, iş, kültürel alışveriş ve eğitim gibi çeşitli amaçlarla şehirleri, kasabaları ve şehirselsel destinasyonları keşfeden ziyaretçilerin gerçekleştirdiği seyahat ve boş zamanlarını değerlendirme deneyimlerini kapsamaktadır. Şehir turizmi tipik olarak ilgi çekici yerleri, simge yapıları, kültürel alanları, müzeleri, sanat galerilerini, restoranları, alışveriş bölgelerini, eğlence mekânlarını ve diğer şehirselsel olanakları ve etkinlikleri ziyaret etmeyi içermektedir (8 -10). Bu turizm tipi, sadece yerli ve yabancı turistlerin değil, bunun yanında şehirlerde yaşayanların da yapay veya do-

¹ Prof. Dr., Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, sahinalp@harran.edu.tr, ORCID id:0000-0001-8848-529X

9. Yeni festival ve şenliklerin düzenlenmesi
10. Ulusal ve uluslararası su sporları organizasyonları
11. Van ve İran ile turizm işbirlikleri
12. Ahlat, Adilcevaz ve Tatvan'ın Kültür ve Turizm Bakanlığı Selçuklu Bölgesi Kültür Temalı Gelişme ve Eylem Planı kapsamında olması.
13. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Ahlat, Tatvan ve Sapgö'ün turizm merkezi olarak belirenmiş olması.

Tehditler

1. Ekonomik istikrarsızlık
2. Hızlı kentleşme
3. Çevre illerle rekabet edememe
4. Kültürel hassasiyetler ve turizm gelişimine direnç
5. Yereli altyapı çalışmalarının yapılmaması
6. Profesyonel hizmet ve kalitesindeki eksiklikler
7. Extrem kış soğukları
8. Kış mevsimi şartlarındaki değişimler
9. Çığ olayları
10. Sağlık tesislerinin yetersizliği
11. Kültürel erozyon
12. Algı ve güvenlik endişeleri

KAYNAKLAR

1. Castela A. (2018). Impacts of tourism in an urban community: The case of Alfama. *Athens Journal of Tourism* (5) 2, 133-148
2. Pavlic I, Portolan A. ve Butorac M. (2013). Urban tourism towards sustainable development. *International journal of multidisciplinary in business and science* 1 (1), 72-79.
3. Yorulmaz, B. (2019). Effects of urban tourism on the historical urban space within the framework of urban revitalization: The case of Hamamönü, (Unpublished Master of Science Thesis). *The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Of Middle East Technical University*, Ankara.
4. Marija Urošević, Marina Stanojević, Dejan Đorđević (2023). Urban idestinations in the world. *Economic Themes*, 61 (3), 343-364.
5. Bitlis Nemrut Jeoparkı. <https://bitlisnemrutjeopark.com.tr/hakkimizda-1> (Erişim Tarihi 30.08.2024)
6. Wessels, W. ve Tseane-Gumbi, L (2022). Identifying urban tourism development challenges in mahikeng. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 11 (1), 14-25. Doi.org/10.46222/ajhtl.19770720.208
7. Bitlis Ticaret İl Müdürlüğü. <https://bitlis.ticaret.gov.tr/data/63aecd9513b876a1c87160ee/Bitlis%20C4%B0li%20Y%-C3%B6resel%20C3%9Cr%3%BCnler%20Kesin%20Listesi%20C4%B0C3%A7in%20T%C4%B1klay%C4%B1n%-C4%B1z..pdf> (Erişim Tarihi 16. 08. 2024)
8. Kaya M. ve Keleş Y. (2022). Şehir turizmi kavramından ne anlıyoruz? Kuramsal bir çözümleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24 (2), 810-822.
10. Ashworth G., Page, S. J., (2011). Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes. *Tourism Management*, 32, 1-15.
11. Van den Berg L., Van der Borg J. and Van der Meer J., (1995). *Urban tourism: Performance and strategies in eight european cities*. Avebury, Aldershot.
12. Novy, J. & Colomb C. (2019). Urban tourism as a source of contention and social mobilisations: A critical review. *Tourism Planning & Development*, 16 (4), 358-375. Doi: 10.1080/21568316.2019.1577293.
13. Cave, J ve Jolliffe, L. (2012) Urban Tourism. (Ed. Robinson, P.) *Tourism: The Key Concepts* içinde. London: Routledge, ss.268-270.

14. Okur, H. (2017). Doğu Anadolu'nun güçlü krallığı: Urartular. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* 10 (29), 313-355.
15. Karasu, Y. E. (2023). Bitlis kalesi Osmanlı dönemi günlük yaşamında sınırsız seramikler (2022 Yılı Kazı Sezonu). *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 1066-1088.
16. Şengel, Ü. (2015). Bitlis ilinin kalkınmasında turizmin rolü: Yerel paydaşlar üzerine bir araştırma (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
17. Yücel Ç., Kaçar B. ve Çerioglu B. (2023). Bitlis ve çevresinde yer alan Urartu dönemine ait kale ve kaya mezarları. *Eren Dergisi*, 2 (3), 10-22.
18. Kültür Portalı-1, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/kulturenvanteri/ahlat-sahl-kales> (Erişim Tarihi 18. 08. 2024).
19. Top, M. (2012). Adilcevaz Kalesi: Orta çağ ve Osmanlı mimarisi üzerine gözlemler. *I. Uluslararası Ahlat-Avrasya Kültür ve Sanat Sempozyumu (23-25 Ağustos 2012, Ahlat-Bitlis)*. Bildiriler Kitabı, 123-134. Rogerson, C. M. (2004). Urban tourism and small tourism enterprise development in Johannesburg: The case of township tourism. *Geo Journal*, 60, 249-257.
20. Bilgiç, E. ve Ögün, B. (1964). 1964 Adilcevaz Kef kalesi kazıları. *Anadolu*, 8, 65-93.
21. Coşkun, İ., Varol O. ve Polat, E. (2023). Adilcevaz Kef kalesi kazısı: Yeni bulgular ve değerlendirmeler. *OANNES Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 253-274.
22. Li M., Fang L., Huang X. ve Goh C. (2015). A spatial-temporal analysis of hotels in urban tourism destination. *International Journal of Hospitality Management*, 45, 34-43.
23. Ahlat Kaymakamlığı. <http://www.ahlat.gov.tr> (E. T. 18. 08. 2024).
24. Alaeddinoğlu, F., Can, A. S. ve Yılmaz, E. (2011). *Van Gölü havzası batı kesiminde ekoturizm*. Ankara: Elvan Yayınları.
25. Alkan, A. (2015). Bitlis şehrinde taş ustalığı ve geleneksel kent mimarisine etkisi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (6), 57-82. [Doi.org/10.7827/TurkishStudies.7910](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7910).
26. Tuncel, M., (1996), Bitlis şehri (Tarihi coğrafya açısından yaklaşım), *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 4, 101-110.
37. Bakış, A. ve Işık E. (2012). Bitlis ulaşım analizi ve ulaşım sorunları çözüm önerileri. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 19-33.
27. Başbaydar Belli, F. Ve Urfahoğlu, N. (2023). Bitlis kentinin günümüze ulaşamayan hanları. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 16 (94), 217-240.
28. Öztürk Ş. (2004). *Bitlis su mimarisi*. Bitlis Valiliği Kültür Yay. No:12, Malatya: Uğurel Matbaası.
29. Köşker, H. (2018). Ahlat'ın kültürel turizm potansiyeli üzerine bir araştırma. *Mukaddime*, 9 (1), 189-207. [Doi: 10.19059/mukaddime.356645](https://doi.org/10.19059/mukaddime.356645)
30. Lahn, E. (1951). Türkiye göllerinin jeolojisi ve jeomorfolojisi hakkında. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration*, 41, 118-125.
31. Bitlis İKTM. Bitlis İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-56226/camii-ve-kumbetler.html> (Erişim Tarihi 18. 08. 2024).
32. Türkiye Belediyeler Birliği. https://www.tbb.gov.tr/En/Municipality_btis_13 (Erişim Tarihi 23. 08. 2024)
33. Kültür Portalı-2. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/gezilecekyer/> (Erişim Tarihi 18. 08. 2024).
34. Deniz, O. Ve Yazıcı, H. (2003). Van Gölü'nde ulaşım. *Türk Coğrafya Dergisi*, 40, 17-33.
35. Bıçer, D. F., Tosun, N., Sayar, B., Sağlık, E. (2018). Effects of the urban image on the destination image in health tourism: The case of Sivas. *International Journal Of Health Management And Tourism*, 3 (2), 87-98. [Doi: 10.31201/ijhmt.435705](https://doi.org/10.31201/ijhmt.435705),
36. Kim D., Kang Y., Park, Y., Kim N. ve Lee, J. (2020). Understanding tourists' urban images with geotagged photos using convolutional neural networks. *Spatial Information Research*, 28 (2), 241-255. [Doi.org/10.1007/s41324-019-00285-x](https://doi.org/10.1007/s41324-019-00285-x).
37. ETS Tur (2024). https://www.etstur.com/Bitlis-Otelleri?gad_source=1&gclid=EAIAIQobChMItMysvKOLIAMVv6doC-R2iyxFREAYAAiAAEgJAK_D_BwE&gclid=aw.ds (Erişim Tarihi 26. 08. 2024)
38. Bitlis Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü. <https://bitlis.csb.gov.tr/projeler>. (Erişim Tarihi 23. 08. 2024)
39. Bitlis Etnografya Müzesi. <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BET01&DistId=MRK> (Erişim Tarihi 16. 08. 2024)
40. CittaSlow International. <https://www.cittaslow.org/network/ahlat> (Erişim Tarihi 26. 08. 2024)
41. CittaSlow Türkiye Ağı. <https://cittaslowturkiye.org/tr/uye-kentler/> (Erişim Tarihi 26. 08. 2024)
42. Çavuşoğlu, R., Sürün, Y. ve Özgüner E. (2019). Urartu krallığı'nın Van Gölü'ndeki ulaşım ve taşımacılık faaliyetleri. (Ed. M. İnbaşı ve M. Demirtaş) *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis, C-I* içinde, ss.31-48.
43. KGM. Karayolları Genel Müdürlüğü. Çalışma yapılan yollar. <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/YolDanisma/CalismaYapilanYollarYeni.aspx?Bolge=11> (Erişim Tarihi 25. 08. 2024).
44. KGM. Karayolları Genel Müdürlüğü. Projeler. <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Projeler/ProjelerDetay.aspx?q=97> (Erişim Tarihi 25. 08. 2024).
45. Kılıç, S., Zirekbilek, D. ve Tayfur Aslan E. (2023). Bitlis-Eski Ahlat şehri kalesi ilk tunç çağı çanak çömleği. *TÜBA-AR TÜBA Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 33, 51-60.
46. Trivago (2024). <https://www.trivago.com.tr/tr/lm/otel-bitlis-t%C3%BCrkiye?search=200-15259;dr-20240831-20240901> (Erişim Tarihi 26. 08. 2024)
47. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. <https://www.siviltoplum.gov.tr/>
48. Türkiye Tarihi Kentler Birliği. <https://www.tarihiKentlerBirligi.org/?belediyeler=1768> (Erişim Tarihi 23. 08. 2024)

BİTLİS ŞEHRİNİN İNANÇ TURİZMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mehmet BOZKOYUN¹

GİRİŞ

İnanç turizmi, bireylerin dini inançları doğrultusunda ibadetlerini gerçekleştirmek veya manevi değeri yüksek kabul ettikleri kutsal mekanları ziyaret etmek amacıyla, ikamet ettikleri bölgelerin dışına çıkarak yaptıkları, en az bir gece konaklamayı içeren geçici seyahatlerden kaynaklanan ekonomik ve sosyal ilişkiler ile olaylar bütünüdür (1). Bu turizm biçimi ziyaretçilerin kutsal mekanları, dini anıtları, ibadet yerlerini, dini etkinlikleri vb. şeyleri deneyimlemelerini amaçlamaktadır (2).

İnanç turizmi, farklı din ve kültürel gruplar arasında ilişkileri geliştirmenin yanında, karşılıklı hoşgörü'nün gelişmesine de katkıda bulunmaktadır (3). Bununla birlikte, hedef bölgede istihdam olanaklarının artmasına, ekonomik canlanmaya ve dolayısıyla kalkınmaya olanak sağlamaktadır.

Dünya genelinde turizm, ekonomik anlamda gelir getiren en önemli sektörler arasında bulunmaktadır. Nitekim 2023 yılı itibariyle, dünya turizm gelirleri 1.4 trilyon ABD doları olmuştur. “Turizmin doğrudan gayri safi yurtiçi hasıla (TDGDP) cinsinden ölçülen turizmin ekonomik katkısına ilişkin ön tahminler, 2023'te 3,3 trilyon ABD dolarına veya küresel GSYİH'nin %3'üne işaret etmektedir”(4). Diğer taraftan, Türkiye'ye bakıldığında, 2023 yılı itibari ile turizm gelirinin 54 milyar 315 milyon 542 bin dolar olduğu görülmektedir. Bu da GSYİH'nin ortalama %5.1'ine denk gelmektedir (5, 6). Bu veriler, turizmin hem küresel hem de ulusal ekonomiler üzerindeki büyük etkisini açıkça göstermektedir. Bununla birlikte turizm, yerel ekonomiler üzerinde de oldukça etkilidir. Elbette, turizmin ekonomik katkılarının yanında istihdam, tanıtım, yatırımların artması, kültürel etkileşim vb. konularda da gerek yerel gerek bölgesel gerek ulusal ve gerekse uluslararası alanda katkılarının fazla olduğu unutulmamalıdır.

Turizm potansiyeli yüksek olan Bitlis ilinde turizm sektörü yeterince gelişmemiştir. Bu bağlamda, turizm sektörünün Bitlis'e ekonomik, istihdam, tanıtım ve yatırım gibi alanlarda katkısı son derece sınırlı kalmaktadır.

İl genelinde 2024 yılı itibari ile toplam 14 seyahat acentesi bulunmaktadır. Yıllar itibari ile Bitlis'e gelen gerek yerli gerekse yabancı turist sayısında dalgalanmalar görülmektedir. Dolayısıyla Bitlis'e gelen

¹ Doç. Dr., Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, mbozkoyun@harran.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2491-2875

yalnızca tarihi ve kültürel mekânların restore edilmesi ile sınırlı kalmamalı, aynı zamanda turistlerin bu mekânlara erişimini kolaylaştıracak altyapı iyileştirmeleri, konaklama ve hizmet kalitesinin artırılması ve etkin tanıtım stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Bitlis şehrinde inanç turizminin geliştirilmesi için çeşitli önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

İnanç turizm potansiyeli yüksek turistik mekânlara erişimi kolaylaştıracak yol, otopark, yönlendirme tabelaları vb. altyapı unsurlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yoğun turizm sezonlarında kapasite sorunlarını önlemek amacıyla ek konaklama tesislerinin yapılması önem arz etmektedir.

Bitlis şehrinin inanç turizmi potansiyelinin etkin bir şekilde tanıtılması için kapsamlı bir pazarlama stratejisi geliştirilmelidir. Bu strateji, sosyal medya, dijital platformlar, turizm fuarları, medya kampanyaları vb. çeşitli kanallar kullanılarak şehrin tarihi ve kültürel zenginliklerini ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmayı hedeflemelidir.

Mevcut konaklama tesislerinin kalitesinin artırılması ve çeşitlendirilmesi, turist memnuniyetini ve tekrar ziyaret oranlarını artırmak açısından önemlidir. Ayrıca, turizm sektöründe çalışanların (kalifiye) eğitimi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Bitlis şehrindeki cami, medrese, türbe vb. inanç turizmi mekânlarına yönelik kültürel ve tarihi turların düzenlenmesi, turistlerin bu mekânları daha bilinçli ve kapsamlı bir şekilde ziyaret etmelerini sağlayacaktır. Bu turlar, profesyonel rehberler eşliğinde yapılmalı ve turistlere bölgenin tarihi, kültürel ve dini önemi hakkında bilgi verilmelidir.

İnanç turizminin sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi için halkın bu süreçte aktif rol alması teşvik edilmelidir. Yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı, hem ekonomik kalkınmayı destekleyecek hem de kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunacaktır.

Bitlis şehrinde tarihi ve kültürel mekânların restore edilmesi ve korunması, inanç turizmi açısından büyük önem taşımaktadır. Restorasyon çalışmalarında, tarihi dokunun korunmasına özen gösterilmeli ve restore edilen mekânların turizme uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Mevcut öneriler doğrultusunda, Bitlis şehri, hem yerli hem de yabancı turistler için önemli bir inanç turizmi destinasyonu haline gelebilecektir. Bununla birlikte, Bitlis şehrinin inanç turizmi potansiyelinin uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve şehrin turizm gelirlerinin artırılması mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Usta K.M. İnanç turizmi potansiyeli açısından İznik'in değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi; 2005.
2. Rinschede G. Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*. 1992; 19(1): 51-67.
3. Vukonić B. Tourism and religion. UK: Emerald Group Publishing Limited; 1996.
4. UNWTO. *International tourism to reach pre-pandemic levels in 2024*. (14.04.2024 tarihinde <https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-reach-pre-pandemic-levels-in-2024#:~:text=According%20to%20the%20first%20UNWTO,estimated%201.3%20billion%20international%20arrivals%20adresinden%20ulaşılmasıdır>).
5. TÜİK. *Turizm istatistikleri*. 14.04.2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2023-53661> adresinden ulaşılmıştır).
6. Turofed. *2023 yılı turizm verileri*. 14.04.2024 tarihinde https://www.turofed.org.tr/panel/upload_system/pages_file/86de6b7faaf393debd50ea1c7685a0fd.pdf adresinden ulaşılmıştır).
7. Bitlis İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. *Turizm verileri*. 2024.
8. Izady M. R. Bir el kitabı Kürtler. (Cemal ATİLA, Çev.). İstanbul: Doz Yayıncılık; 2011.
9. Yaşa R. Bitlis'te Türk iskanı. Ankara: Ahla Kültür Vakfı Yayınları; 1992.
10. Kılıç O. Kuruluşundan 1864 vilayet nizamnamesine kadar Bitlis'in Osmanlı idari taksimatı içerisindeki yeri üzerine bir değerlendirme. İnbacı M ve Demirtaş M (ed.) *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis 1. Cilt* içinde. Ankara: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları 7; 2019. s. 335-346.

11. Serdar M. T. Düünden bugüne Bitlis. Ankara: Bitlis Valiliği Kültür Yayınları No: 19; t.y.
12. Aydın H. Cumhuriyet döneminde Bitlis'in idari yapısı ve nüfusu (1923-1970). İnbası M ve Demirtaş M (ed.) *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis 1. Cilt* içinde. Ankara: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları 7; 2019. s. 741-749.
13. Elmastaş N, Bozkoyun M. Coğrafi Bilgi Sistemleri ve uzaktan algılama ile Bitlis ilinin arazi örtüsünün belirlenmesi kullanımı ve planlamasına yönelik öneriler. İstanbul: Kriter Yayınevi; 2021.
14. Doğanay H, Zaman S. Türkiye turizm coğrafyası. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2013.
15. Serdar M. T. Bitlis. Ankara: Bitlis Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları No: 15; 2007.
16. Serdar M. T. *Şehr-i Bitlis*. İzmir: Bitlis Belediyesi Kültür Yayınları No: 1; 2013.
17. Kemalöglü M. XI.-XIII. yüzyıl Türkiye Selçuklu devletinde eğitim-öğretim (medreseler). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*. 2015; 2(5): 89-106.
18. Tontaş Ş. Kadim tarihiyle bir abide: İhlâsiye Medresesi. (23.05.2024 tarihinde <https://ilkha.com/kultur/kadim-tarihiyle-bir-abide-ihlasiye-medresesi-90972> adresinden ulaşılmıştır).
19. Koçak Z. XVI. Yüzyıl tapu tahrir defterlerine göre Bitlis medreseleri ve medrese vakıfları. İnbası M ve Demirtaş M (ed.) *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis 2. Cilt* içinde. Ankara: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları 7; 2019. s. 209-230.
20. Serdar M. T. *Bitlis erenleri-1*. İstanbul: Bitlis Valiliği Kültür Yayınları No: 1; 2017.
21. Koçak Z. XVI. yüzyıl tapu tahrir defterlerine göre Bitlis camileri ve mescitleri. *Vakıflar Dergisi*, 2019; 51: 73-98.
22. Öztürk Ş. Bitlis Merkez Meydan Camii. *Vakıflar Dergisi*, 2004; 28: 157-171.
23. Alkan A. Bitlis şehrinde taş ustalığı ve geleneksel kent mimarisine etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2015; 10(6): 57-82.
24. DAKA. *Bitlis vadideki güzel şehir*. (20.04.2024 tarihinde <https://webdosya.csb.gov.tr/db/bitlis/webmenu/webmenu57144.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
25. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Bitlis'in simgesi ve günümüze ulaşan en eski yapısı: "Ulu Camii". *Vakıf Şehir Bitlis*, 2024; 19: 23-25.
26. Güneş B. Van Gölü havzası Türk mimarisinde yazı sanatı [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi; 2003.
27. Erken S. *Türkiye'de vakıf abideler ve eski eserler II*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları; 1977.
28. Zeydan B. Gökmeydan değil, gog meydan. Nam-ı diğer Çevgan meydanı 15.04.2024 tarihinde <https://www.bitlisname.com/gokmeydan-degil-gog-meydan-nam-i-diger-cevgan-meydani/> adresinden ulaşılmıştır).
29. Tuncel M. Bitlis. *TDV İslâm Ansiklopedisi 6. Cilt*. İstanbul, 1992; 225-228.
30. Gürsel Ö. Bitlis Gökmeydan İhlâsiye medresesi ve türbeleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Üniversitesi; 1984.
31. Bakış A, Akıllı A, Hattatoğlu F, Işık E. Bitlis yöresindeki tarihi yerlere ulaşım alternatifleri üzerine bir çalışma. İçinde: *5.Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu*, 01-03 Ekim 2015, Erzurum, Türkiye, (ss. 287-301).
32. BİKAV. İhlâsiye medresesi. 12.06.2024 tarihinde <https://bikav.org.tr/tarihimekandetay.php?id=5#:~:text=1589%20y%C4%B1l%20Bitlis%20han%C4%B1%20olan,Bitlis%20geziniz%20s%C4%B1ras%C4%B1nda%20ziyaret%20edebilirsiniz.> adresinden ulaşılmıştır).
33. İnce K. Bitlis'te Yusufiye medresesi ve kümbeti. İçinde: *Van Gölü Çevresi Kültür Varlıkları Sempozyumu Bildirileri*, 22-25 Mayıs 1995, Van, Türkiye, (ss. 63-77).
34. Bitlis İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Medreseler. 14.06.2024 tarihinde <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-56227/medreseler.html> adresinden ulaşılmıştır).
35. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri. Tescil kararları 17.06.2024 tarihinde <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-91065/tescil-kararlari.html> adresinden ulaşılmıştır).

BİTLİS TURİZMİNİN TANITIMINDA DİJİTAL MEDYA KULLANIMI

Şule AYDIN¹

Eda YAYLA²

GİRİŞ

Dijital devrimin hızla evrilen teknolojileri, turizm deneyimlerini tamamen yeniden tanımlarken destinasyonların tanıtım ve pazarlama faaliyetleri geleneksel broşür tanıtımlarının çok ötesine geçmektedir. Turizm sektöründeki dijital tanıtım ve pazarlama faaliyetleri bir trendin ötesine geçerek destinasyonların tanıtılması hususunda temel bir değişim yaşanmasına sebep olmaktadır (1). Turizm sektöründe gerçekleşen dijital trendlere bağlı olarak turistlerin istek ve beklentileri değişmekte, seyahat tercihlerinde bilgi kaynağı olarak dijital medyayı kullanma sıklıkları artış göstermektedir (2). Bu dijital çağda, dijital medya üzerinden verilen mesajların ve yürütülen tanıtım faaliyetlerinin turistik tüketicilerin duygularını ve ziyaret etme niyetlerini etkileyebileceklerinin (3) farkında olan destinasyon yönetim örgütleri tanıtım faaliyetlerini yoğun olarak dijital medya ortamlarında gerçekleştirmektedir. Bu açıdan dijital pazarlama ve tanıtım faaliyetleri, destinasyonların gezginler ile iletişim kurma biçimlerini şekillendiren ve böylelikle destinasyonların ziyaretçi sayılarını arttırarak rekabette ön plana çıkmalarını sağlayan bir araç haline gelmektedir (4). Birçok gezginin seyahatlerini dijital ortamlardan yararlanarak araştırması ve planlamasıyla dijital medya platformları destinasyon tanıtımı için önemli bir kaynağa dönüşmektedir (5).

Dijital medya aracılığıyla gerçekleştirilen tanıtım faaliyetleri destinasyonlara ve işletmelere geniş ve farklı hedef kitlelere ulaşma potansiyeli sağlayarak turist sayısını arttırma ve dolayısıyla ekonomik kazancı en üst düzeye çıkararak rekabet avantajı elde etme için bir fırsat sunmaktadır (6). Yapılan araştırmalar, dijital medyada tanıtım faaliyetlerine ağırlık veren destinasyonların turist sayılarında artış yaşadıklarını göstermektedir (7-3-8-). Dolayısıyla destinasyonların tanıtım faaliyetlerinde dijital medya ortamlarını kullanmaları önem arz etmektedir.

¹ Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi suleaydin@nevsehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8760-643X

² Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi eyayla@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3949-715X

KAYNAKLAR

- Mariani, M., Bresciani, S., & Dagnino, G. B. (2021). The competitive productivity (CP) of tourism destinations: An integrative conceptual framework and a reflection on big data and analytics. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(9), 2970-3002.
- TÜRSAB. (2019). Turizm sektörü dijitalleşme yol haritası.
- Arianto, H., Pitana, I. G., Wiranatha, A. S., & Budiarsa, M. (2022). The effectiveness of Bali tourism promotion through out digital marketing videos. *International Journal of Social Science*, 1(5), 553-562.
- Raji, M. A., Olodo, H. B., Oke, T. T., Addy, W. A., Ofodile, O. C., & Oyewole, A. T. (2024). Digital marketing in tourism: A review of practices in the USA and Africa. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3), 393-408.
- Cooper, M. A., Camprubí, R., Koc, E., & Buckley, R. (2021). Digital destination matching: Practices, priorities and predictions. *Sustainability*, 13(19), 10540.
- Niziaieva, V., Liganenko, M., Muntyan, I., Ohiienko, M., Goncharenko, M., & Nazarenko, O. (2022). Balancing interests in the field of tourism based on digital marketing tools. *Journal of Information Technology Management*, 14(Special Issue: Digitalization of Socio-Economic Processes), 59-77.
- Susanti, E., & Amelia, D. (2021). The digital promotion strategy of tourism sector towards sustainable tourism development. In 2nd Annual Conference on Social Science and Humanities (ANCOSH 2020) (pp. 36-39). Atlantis Press.
- Rodrigues, S., Correia, R. F., & Martins, J. (2021). Digital marketing impact on rural destinations promotion: A conceptual model proposal. In 2021 16th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI) (pp. 1-8). IEEE.
- Çiftçi, Ö. G. H. (2019). Turistik destinasyon ürünlerinin popülerleşmesinde sosyal medyanın rolü. *The Journal of Academic Social Science*, 33(33), 544-551.
- Çilesiz, E., & Arıkan, E. (2020). Destinasyon tanıtımında dijital medya kullanımı: YouTube örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 349-359.
- Akgöz, E., Ismanova, A., & Mamezova, S. (2021). Destinasyon tanıtımında sosyal medyanın önemi: Kırgızistan örneği.
- Acar, Y. (2021). Ülke turizm tanıtım politikaları kapsamında kurumsal internet sitelerinde sunulan içeriklerin incelenmesi: Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) örneği. *Erciyes Akademi*, 35(2), 397-409.
- Elmastaş, N. (2001). Ahlat Yöresi'nin turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3, 153-182.
- Şengel, Ü. (2015). Bitlis ilinin kalkınmasında turizmin rolü: Yerel paydaşlar üzerine bir araştırma (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi, Turkey).
- SAVGIN, C., & BELLİ, S. (2019). Bitlis ilinin turizm çeşitliliğinin incelenmesi. *Journal of Academic Value Studies*, 3(17), 1-13.
- Bitlis Valiliği. (2023). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü: Bitlis ili 2022 yılı çevre durum raporu.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024) <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>
- Gülcan, B., Sakal, B.H. (2023) Bitlis Turizm ve Tanıtım Geliştirme Yol Haritası. *Kapadokya Üniversitesi*
- Hacıoğlu, N. (2000). *Turizm pazarlaması*. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Balıkesir.
- Ünüsan, Ç., & Sezgin, M. (2005). *Pazarlama İlkeleri*. LiteraTürk.
- Özdemir, K. (2021). Dijital Pazarlama. O. Özdemir (Eds.) *Turizm Pazarlamasında Dijital Dönüşüm*. Gazi Kitapevi: Ankara
- Hazarhun, E., Çetinsöz, C.B., Turizm Pazarlamasında İnternet ve Web Teknolojileri. Çetinsöz, C.B., Hazarhun, E., Koçak Bilgin, Y. (Ed.) *Turizmde Dijital Pazarlama Stratejileri*, Detay Yayıncılık
- Sharma, K. (2021). A study on digital marketing and its impact in contemporary era. In *Emerging Trends in Tourism ve Hospitality Business: Transition and Transformation of Tourism in Crisis*.
- DOĞAN, M., PEKİNER, A. B., & KARACA, E. (2018). Sosyal medyanın turizm ve turist tercihlerine etkisi: Kars-Doğu Ekspresi örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 669-683.
- Frackiewicz, M. (2023). The impact of Web 3.0 technologies on digital marketing strategies. <https://ts2.space/en/the-impact-of-web-3-0-technologies-on-digital-marketing-strategies/#gsc.tab=0>
- Brand Age (2024, Nisan) <https://www.thebrandage.com/articles/news/dijital-amp-teknoloji>
- Başyazıcıoğlu, H., & Karamustafa, K. (2018). Marketing 4.0: Impact of technological developments on marketing activities. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8(2), 621-640.
- Badgers, H., (2021) WEB 1.0'dan WEB 4.0'a İnternetin Evrimi, 12.04.2024, <https://nttdata-solutions.com/tr/local-blog/web-bir-sifirdan-web-dort-sifira-internetin-evrimi/>
- Özden, A. T. (2022). 1.0'dan 5.0'a dünya: Web pazarlama, endüstri ve toplum. *Journal of Business in the Digital Age*, 2(1), 29-44.
- Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., Kar, A. K., ... & Wright, R. (2023). "So what if ChatGPT wrote it?" Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 1-63. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Xiang, Z., & Gretzel, U. (2010). Role of social media in online travel information search. *Tourism Management*, 31(2), 179-188.

33. Confetto, M. G., Conte, F., Palazzo, M., & Siano, A. (2023). Digital destination branding: A framework to define and assess European DMOs practices. *Journal of Destination Marketing & Management*, 30, 100804.
34. Jain, P., Singh, R. K., Mishra, R., & Rana, N. P. (2023). Emerging dimensions of blockchain application in tourism and hospitality sector: A systematic literature review. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 32(4), 454-476.
35. Yazgan, Ş., & Sevinç, F. (2015). Sosyal medya kullanımının turistik destinasyon seçimine etkisi. *I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi*, 26-39.
36. Karadeniz, İ. (2019). Sosyal medya kullanıcılarının seyahat influencer reklamlarına yönelik algılarının tutum ve destinasyon seçimine etkisi (Master's thesis, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
37. Camilleri, M. A. (2018). The promotion of responsible tourism management through digital media. *Tourism Planning & Development*, 15(6), 653-671.
38. Fiona, F., Susetyo, S., & Putri, A. M. P. (2022, March). Digital marketing through social media Instagram as a promotion means to increase interest in visiting Bengkulu tourism objects. In 7th Sriwijaya Economics, Accounting, and Business Conference (SEABC 2021) (pp. 63-70). Atlantis Press.
39. Kerlinger, F. N. (1973). *The study and measurement of values and attitudes*.
40. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York, NY: Routledge.
41. We Are Social (2023) <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024-5-billion-social-media-users/>
42. AKYOL, C. (2022). Akıllı turizm uygulamaları kapsamında dijital platformların destinasyonlara katkısı: "Go Türkiye" örneği. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(4), 2054-2074.
43. Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet—The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609-623.

BITLİS YÖRESİNDE HALK KÜLTÜRÜNÜN YAŞATILMASI VE TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN ÖRNEKLEM OLUŞTURULMASI

Adnan BOYUNDURUK ¹
Mehmet Emin SÖNMEZ ²

GİRİŞ

Bitlis ili, Doğu Anadolu Bölgesi'nde kültür turizmi açısından önemli potansiyele sahip merkezler arasında yer almaktadır. Kültür olgusu zaman içinde doğar, gelişir, kaybolur veya yeni ihtiyaçlara bağlı olarak yeni oluşumlar meydana getirir. Kültür olguları dinamik yapısını koruyarak, yeni şartlara uyum sağlayarak, yeni fonksiyonlar yüklenerek yaşamaya devam eder (1). Gelenek, bir toplumda, eskiden kalmış olmalarından dolayı saygın tutulup kuşaktan kuşağa aktarılan ve yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranış olarak açıklanmıştır (2). Milletlerin varlıklarını, bütünlüklerini ve farklılıklarını koruyan, ihtiyaçlarını karşılayan süreklilik özelliğine sahip olan bu düzenler gelenektir. Bunların sayısı, fonksiyonu ve yapısı ait olduğu ulusun ihtiyacı ve gelişmesine paralel değişir. Söz konusu gelenekler milletlerin kültürünü oluşturmaktadır (3). Kültürü oluşturan öğeler uzun bir zamanda ortaya çıkar, ulusun simgesi halini alır (4). Kültürle ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Şerafettin Turan kültürün bir toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüne ait olduğunu belirtir (4). Malinowski ise kültürün fizyolojik ihtiyaçlar nedeniyle ortaya çıktığını belirtir. Buna göre fizyolojik ihtiyaçlara verdiğimiz tepkiler kültürü oluşturmaktadır.

“Temel İhtiyaç

- 1- Metabolizma
- 2- Üreme
- 3- Bedensel
- 4- Güvenlik
- 5- Hareket
- 6- Büyüme
- 7- Sağlık

Kültürün Tepkisi

- 1- Beslenme Sistemi
- 2- Akrabalık
- 3-Rahatlık Konut
- 4-Koruma
- 5-Faaliyetler
- 6- Eğitim
- 7- Hijyen” (5).

¹ Dr., Gaziantep Üniversitesi, adn_046@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5377-4726

² Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, eminsonmez@gantep.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2940-3308

ması için Turizm İl Müdürlüğüne, Tatvan Kaymakamlığına ve Bitlis Eren Üniversitesine önemli görevler düşmektedir. Örneklem seçilen köyün alt yapı ve ulaşım ağının geliştirilmesi gerekmektedir.

Yörenin zengin mutfağının tanıtımının yeterince yapılmaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitlis Turizm İl Müdürlüğü'nün web sitesinde yöreye ait 41 yemek çeşidi yer alırken bunlardan sadece Bitlis Büryan Kebabı ve Bitlis Katıklı Dolma yemeği Türk Patent Enstitüsünden mahreç işareti almıştır. Yöreye özgü söz konusu yemeklerin tanıtımı yapılmalı coğrafi işaret alması için başvuru yapılmalıdır. Böylece yörenin zengin mutfağının tanıtımı için önemli bir adım atılmış olacaktır. Kurulması planlanan bu köye seyahat acenteleri ve benzeri seyahat firmalarının düzenlendiği turlar dâhil edilmektedir. Böylece bu seyahat acenteleri aracılığıyla Nemrut Dağı'na ve Tatvan ilçesine gelen yerli ve yabancı turistlerin ziyaretiyle süreç içinde hem yörenin geleneksel meslek ürünleri ve yöresel ürünlerinin tanıtımı yapılacak hem de bu ürünlerin satışının artması sağlanacaktır. Bu çalışmalarla eş zamanlı yapılması gereken en önemli görevlerden bir diğeri yöreye ait kültürel ürünlerin sosyal medya platformlarında yer alması ve ürünler hakkında geniş bilgiler ihtiva eden web sitelerin kurulmasıdır. Yöre, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle önemli merkezler arasında yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin farklı bölgelerinden birçok ilinden, farklı yaş grupları ile farklı ekonomik ve sosyal statüden insanın ziyaret etmesi sağlanabilir. Bu noktadan hareketle yörenin turizm faaliyetlerinin yaygınlaşması ve gelişmesi için vatandaşların turizme yönelik faaliyetlerde bulunmaları teşvik edilmeli ve vatandaşlar bilinçlendirilmelidir. Bu amaç doğrultusunda turizmin ekonomik değer kazanması için kamu kurum ve kuruluşları çeşitli projeler yaparak öncülük etmelidir. Aksi takdirde yörede yaşayan geleneksel meslek ürünlerini icra eden meslek ustaları zamanla yok olacak, bunun sonucunda bu meslekler kaybolacak, yöreye ait birçok kültürel ürün gelecek nesillere aktarılamayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Yılmaz, Ş. Prof. Dr. Umay Günay ile halkbilimi çalışmaları üzerine bir konuşma. *Milli Folklor*; 1994; (22), 2-4.
2. TDK. *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları; 2011.
3. Yıldırım, D. *Türk bitiği araştırma/inceleme yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları; 2016.
4. Turan, Ş. *Türk kültür tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi; 2019.
5. Malinowski, B. *Bilimsel bir kültür teorisi*. (Çev. Saadet Özkal). İstanbul: Kabalıcı Yayınları; 1992.
6. Düzgün, D. Halk kültürü değişimleri ve bir alan araştırması. *Milli Folklor*; 2019; (124): 62-74.
7. Kutlu, M. M. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Eğitime Yönelik İlk Adım: Halk Kültürü Dersi. *Milli Folklor*; 2009; (82), 13-18.
8. Gülüm, E. Yaratıcı Turizm- Halk kültürü ilişkisi ve yerelin popülerleşmesi. *Milli Folklor*; 2015; (27): 87-98.
9. Ekici, M. Türk halk kültürü araştırmalarında dün, bugün ve yarın. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*; 2008; 1(1): 11-26.
10. Emekli, G. Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*; 2006; 15(1-2): 51-59.
11. Aydın, İ. *Açıklamalı turizm Terimler sözlüğü*. Aydın: Coşkun Matbaası; 1990.
12. Pekin, F. *Çözüm: Kültür Turizmi Turizm ve Kültür Politikaları*. İstanbul: İletişim Yayınları; 2011.
13. Oğuz, M. Ö. UNESCO, kültür ve Türkiye. *Milli Folklor*; 2007; (73), 5-11.
14. Oğuz, M. Ö. Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor*; 2009; (82), 6-12.
15. Oğuz, M. Ö. *Somut olmayan kültürel miras nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık; 2018.
16. Elmastaş N. Bitlis İli Jeotermal Su Kaynakları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 2011; 13(19), 89-104.
17. Elmastaş N. Ahlat Yöresi'nin Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2013; (3), 153-182
18. Barut C., Yıldız Z., Yıldız Z. Sosyo-Ekonomik Kalkınma Açısından Bitlis İli Turizm Arz Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013; 2(1), 25-49.
19. Sökmen S, Balkanal Z. Bitlis'te Geleneksel Ayakkabıcılık: "Harik" ve Son Usta Haydar Yılmaz. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018; 20(1), 383-400.
20. Arınç K. Ahlat'da Baston Ustalığı ve Üretimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013; (25).
21. Arınç K. Ahlat'da Doğal Barınaklar (Mağara-Konutlar) ve Bazı Prehistorik Yerleşme İzleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013; (24).

22. Sökmen, S., Filiz N. Ö. Bitlis'te Geleneksel Gej Dokumacılığı. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2013; 2(4), 173-186.
23. Üstündağ C., Beceren Öztürk R. Geleneksel Bitlis Evleri: Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2022; 2(1), 92-102.
24. Doğan O. Meslek Folkloru Kapsamında Büryancılık (Bitlis Örneği). *Folklor Akademi Dergisi*, 2022; 5(3), 555-569.doi.org/10.55666/folklor.1164646
25. Çelik Yeşil S., Akkuş Ç., Yeşil D. Bitlis Mutfağında Büryan: 1907'den Beri Büryancı Azmı'nin Yeri, *Ocak: Türk Mutfak Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 2022; 2(1), 24-34.
26. Özel G., Akbaba M. (2021). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Coğrafi İşaretli Ürünler ve Somut Olmayan Kültürel Miras: Doğu Anadolu Bölgesi Örneği., Karaçar E, Erol E (ed.) *Turizm Alanında Güncel Konular ve Yaklaşımlar içinde*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları; 2021, p. 128-160.
27. BİTLİS İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ. *El Sanatları*. (12/09/2024 tarihinde <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-56213/el-sanatlari.html> adresinden ulaşılmıştır).
28. BİTLİS İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ. *Bitlisin Yemekleri*. (12/09/2024 tarihinde <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-242449/bitlisin-yemekleri.html> adresinden ulaşılmıştır).
29. TDK. *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları; 2011.
30. Köşker H. Ahlat'ın Kültürel Turizm potansiyeli üzerine bir araştırma, *Mukaddime*; 2018; 9(1), 189-208. doi.org/10.19059/mukaddime.356645
31. TÜRK PATENT. (12/09/2024 tarihinde <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=13> adresinden ulaşılmıştır).
32. INDEPENDENT TÜRKÇE. *MaşınıSerêTendur yahut ortası delikli tandır ekmeği*. (05/09/2024 tarihinde <https://www.indytrk.com/node/252416/t%C3%BCrki%CC%87yeden-sesler/ma-%C5%9F%C4%B1ni-ser%C3%AA-tendur-yahut-ortas%C4%B1-delikli-tand%C4%B1r-ekme%C4%9Fi> adresinden ulaşılmıştır).
33. Ayverdi, İ. *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Lügati; 2020.
34. TRT HABER. (12/09/2024 tarihinde <https://www.trthaber.com/foto-galeri/bitlis-buryan-kebabi-cografi-isaret-olarak-tescillendi/33584/sayfa-10.html> adresinden ulaşılmıştır).
35. ANADOLU AJANSI. (09/10/2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/uykuyu-bolen-lezzetler-buryan-kebabi-ve-avsor-corbasi/1653958> adresinden ulaşılmıştır).
36. HABER7. *Cumali usta, 'Sultan Alparslan' resmiyle süslü bastonlar üretti*. (05/09/2024 tarihinde <https://www.haber7.com/foto-galeri/70128-cumali-usta-sultan-alparslan-resmiyle-suslu-bastonlar-uretti> adresinden ulaşılmıştır).
37. Çelik, N. *Anadolu'nun Geleneksel Ayakkabı Formlarından Günümüz Tasarım Anlayışına Ayakkabı Kültürü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul; 2010.
38. ARKEOLOJİ HABER. *Harik Nedir?* (05/09/2024 tarihinde <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-harik-nedir-36037/> adresinden ulaşılmıştır).
39. CNNTÜRK. *Bitlis'te unutulmaya yüz tutmuş halı ve kilim dokuma kursu açıldı*. (09.10.2024 tarihinde <https://www.cnn-turk.com/yerel-haberler/bitlis/bitliste-unutulmaya-yuz-tutmus-hali-ve-kilim-dokuma-kursu-acildi-1711946> adresinden ulaşılmıştır).

BITLİS'TE EKOTURİZME KONU OLAN ALANLARIN TESPİTİ VE PRİSKİN'İN KONTROL LİSTESİ YAKLAŞIMINA GÖRE DERECELENDİRİLMESİ ¹

Faruk ALAEDDİNOĞLU ²

GİRİŞ

Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Bitlis ili, oldukça farklı etken ve süreçlerin etkisinde gelişen morfolojik birimlere sahiptir. Bunların başlıcaları, Süphan Dağı zirvesinde yer alan güncel buzullar, Van Gölü kıyıları ve burada yer alan lagünler, körfezler, koylar ve plajlar, Tatvan ve Hizan ilçelerinde görülen yarılanın çok fazla olduğu ve flüvyal aşınımın farklı örneklerinin görüldüğü yüksek saha, Nemrut Dağı zirvesinde ve çevresindeki gevşek yapılı alanlarda özellikle yazın esen rüzgarların katkıda bulunduğu şekillenme, kurak-yarı kurak bölge jeomorfolojisine ait örnekler, Nemrut ve Süphan Volkanları ile bunların çevrelerindeki parazit koniler, yine il sınırları içerisinde yer alan yaylalar, akarsular ve çağlayanlar şeklinde ele alınabilir. Doğal kaynaklar açısından zengin olan bu alanlar aynı zamanda zengin kültürel değerlere de sahiptirler.

Bitlis ili genel itibarıyla dağlık ve oldukça engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Ulaşılabilirliği kısıtlayan bu arazi yapısı, tarımsal organizasyonları da sınırlandırmıştır. İlin tamamı seyrek nüfuslu bir yapı göstermektedir. Alanda 4 önemli kent yerleşmesi vardır. Bunların başında Bitlis kent merkezi yer alırken diğerleri göl kıyısında kurulmuş, Ahlat, Adicevaz ve Tatvan kent merkezleridir. Bunlardan ikisi gölün kuzey kıyılarında yer alırken Tatvan ve Bitlis kent merkezleri ise gölün batı kesimindedir. Van Gölünün güneyinde kurulan yerleşmeler kuzeydekilere nazaran daha küçük yerleşmelerden oluşmaktadır ve nispeten de gölden uzaktırlar. Büyük yerleşmelerin ağırlıklı olarak Gölün kuzey ve batı kesiminde kurulmuş olması, volkanik arazi, verimli tarım alanları ve kısmen de alçak bir topoğrafya ile doğrudan ilişkilidir. Ancak Gölün güney kesiminde hem arazi yapısı hem de verimli tarım alanlarının sınırlı oluşu seyrek bir nüfus dokusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ekoturizm için bir gereklilik olan bu durum, bölgeyi avantajlı bir noktaya taşımaktadır.

¹ Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, alaeddinoglu@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1682-7438

² Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenen 2008-FED-B092 No'lu proje kapsamında üretilmiştir.

lojik çeşitliliği gibi ekoturizm için gerekli olan değişkenler noktasında Bitlis ili birçok fırsat sunmaktadır. Sonuç olarak Bitlis ilinde yer alan, dağlar, göller, akarsular, yaylalar ve kıyılar gibi doğal varlıkları, flora ve fauna gibi biyolojik çeşitliliği, mağara ve kanyon gibi ilginç jeomorfolojik oluşumları açısından oldukça zengindir. Bu nedenledir ki saha, başta ekoturizm (dağ ve doğa yürüyüşleri, yaban hayatını gözlemleme, mağara turizmi, su sporları, bitki inceleme, kuş gözlemleme v.b.) olmak üzere pek çok turizm çeşidinin bir arada yapılabilmesine imkân tanımaktadır.

KAYNAKLAR

1. Blamey, R.K. (2001). Principles of Ecotourism, İçinde D.B. Weaver, (Editörler) *The Encyclopedia of Ecotourism* içinde (ss.5-22), Australia: CABI International.
2. Lawton, L. ve Weaver, D. (2001). Nature-based Tourism and Ecotourism, İçinde B. Faulkner, G. Moscardo ve E. Laws, (Editörler), *Tourism In the 21st Century* (ss.34-48), London and New York: Continuum.
3. Eagles, P.F.J. (1994). Kanada'daki Ekoturistlerin Seyahat Motivasyonları, *Turizmde Seçme Makaleler*, 19: (ss.57-74), İstanbul: TUGEV.
4. Priskin, J. (2001) Assessment of natural resources for nature-based tourism: The case of the Central Coast Region of Western Australia. *Tourism Management*, 22(6): 637-648.
5. Tisdell, C. (1996) Ecotourism, Economics, and the Environment: Observations from China. *Journal of Travel Research*, 34(4): 11-19.
6. Moharramejad, N., Rahnamai, M.T. ve Dorbeiki, M. (2013) Development of environmental strategies for sustainable tourism in an Iranian national park. *European Journal of Experimental Biology*, 3(1): 153-160.
7. Mearns, K.F. (2012) Lessons from the application of sustainability indicators to community-based ecotourism ventures in Southern Africa. *African Journal of Business Management*, 6(26): 7851-7860. doi:10.5897/AJBM11.2581
8. Mirsanjari, M.M., Naghizahed, M., Farzamfar, N., Baghi, H., Gharabagh, V.A. ve Sultani, A. (2013) Assessment of Scientific and Additional Values of Sustainable Ecotourism for Desert Areas by Using Pralong Method (Case Study: Khor and Biabanak, Iran). *Advances in Environmental Biology*, 7(2): 269-277.
9. Nazaruddin, D.A., Armugam, K.M., Wahab, R., Nor, A.N.M. ve Fauzi, N.M. (2013) Identification of Natural Resources and Features for Ecotourism Purposes in the Kelantan Delta Area, Malaysia. *International Journal of Sciences*, 2(Mar): 63-70.
10. Sukserm, T., Thiengkamol, N. ve Thiengkamol, T. (2012) Development of the Ecotourism Management Model for Forest Park. *The Social Sciences*, 7(1): 95-99.
11. Mathew, C.D., Kurian, J. ve Renganathan, R. (2012) An Exploratory Approach to Organisational Ailments: A Case Study with Reference to Ecotourism Destinations in Kerala State. *International Journal of Independent Research and Studies*, 1(2): 68-79.
12. Diamantis, D. (1999) The Concept of Ecotourism: Evolution and Trends. *Current Issues in Tourism*, 2(2-3): 93-122.
13. Muriithi, J.K. (2013) Eco-certification and Insertion of Socioeconomic and Cultural Best Practices Ecotourism Operations in Kenya. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(5): 216-224.
14. Blersch, D.M. ve Kangas, P.C. (2013) A modeling analysis of the sustainability of ecotourism in Belize. *Environ. Dev. Sustain*, 15: 67-80.
15. Reimer, J.K.K. ve Walter, P. (2013) How do you know it when you see it? Community-based ecotourism in the Cardamom Mountains of southwestern Cambodia. *Tourism Management*, 34(1): 122-132. doi:10.1016/j.tourman.2012.04.002
16. Goodwin, H. (1996) In Pursuit of Conservation. *Biodiversity and Conservation*, 5: 277-291.
17. Liu, C., Xiao, W., Li, J. ve Pechacek, P. (2013) Attitude of tourists visiting nature reserves in China. *Tourism Management Perspectives*, 5: 1-4.
18. Sandwith, T. (2000) Nature-based tourism: a key strategy for sustaining biodiversity in KwaZulu-Natal, South Africa. İçinde Gunling, L., Korn, H. ve Specht, R. (Editörler), *Case Studies on Sustainable Tourism and Biological Diversity* (ss.23-43), German Federal Agency for Nature Conservation.
19. Stephan, P. (2000) Sustainable Use of Biodiversity-What We Can Learn from Ecotourism in Developing Countries. İçinde Gunling, L., Korn, H. ve Specht, R. (Editörler), *Case Studies on Sustainable Tourism and Biological Diversity* (ss.44-59), German Federal Agency for Nature Conservation.
20. Alaeddinoğlu, F., Can, A.S. ve Yılmaz, E. (2011) Van Gölü Havzası Batı Kesiminde Ekoturizm: Potansiyel Kaynakların Derecelendirilmesi ve Turist Profilinin Belirlenmesi. Elvan Yayınları: Ankara.
21. Ballantyne, M. ve Pickering, C. (2012) Ecotourism as a threatening process for wild orchids. *Journal of Ecotourism*, 11(1): 34-47. doi:10.1080/14724049.2011.628398

22. Cocklin, C., Harte, M. ve Hay, J. (1990). Resource assessment for recreation and tourism: a New Zealand example. *Landscape and Urban Planning*, 19: 291-303.
23. Deng, J., King, B. ve Bauer, T. (2002) Evaluating Natural Attractions for Tourism. *Annals of Tourism Research*, 29(2): 422-438.
24. Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko) Turizm. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Yayınları, Ankara.
25. Fennel, D.A. (2008) Ecotourism, 3. Baskı. CABI: New York, Bölüm 4.
26. Graterol, B.M. (2000) Preserving Biodiversity Through Environmental Impact Assessment on Tourism Infrastructure: The Case of Wildlife. İçinde Gunling, L., Korn, H. ve Specht, R. (Editörler), *Case Studies on Sustainable Tourism and Biological Diversity* (ss.60-68), German Federal Agency for Nature Conservation.
27. Greiner, R. (1998) Trade-offs in nature-based tourism management. *CSIRO Resource Futures, CSIRO Wildlife and Ecology*, ss.1-26.
28. Hawkins, D.E. ve Lamoureux, K. (2001). Global Growth and Magnitude of Ecotourism, İçinde D.B. Weaver, (Editör), *The Encyclopedia of Ecotourism* içinde (ss.63-72), Australia: CABI International.
29. Huybers, T. ve Bennett, J. (2003). Inter-firm cooperation and nature-based tourism destinations. *Journal of Socio-Economics*, 32: 571-587.
30. Leopold, L.B. (1969). Quantitative comparisons of some aesthetic factors among rivers. *U.S. Geological Survey Circular* 620. Washington DC: Government Printing Office.
31. Li, J. (2013) Sustainable Ecotourism Established on Local Communities and Its Assessment System in Costa Rica. *Journal of Environmental Protection*, 4(1): 61-66. doi:10.4236/jep.2013.41006
32. Lim, C. ve McAleer, M. (2005) Ecologically sustainable tourism management. *Environmental Modelling & Software*, 20(11): 1431-1438.
33. Litton, R.B. (1968). Forest landscape description and inventories: a basis for land planning and design. *U.S.D.A. Forest Service Research Paper* PSW-49. Pacific Southwest Forest and Range Experiment Station, Berkeley, CA.
34. Lu, W. ve Stepchenkova, S. (2012) Ecotourism experiences reported online: Classification of satisfaction attributes. *Tourism Management*, 33(4): 702-712. doi:10.1016/j.tourman.2011.08.003
35. Lushaj, A., Lushaj, A., Seenappa, S.N., Butina-Watson, G., Lushaj, B., Malsia, V., Doçi, D., Hunt, M. ve Buçpapaj, E. (2012) Challenges and Opportunities for Biodiversity Conservation and Sustainable Development of Ecotourism in Lalzi Bay, Durres County, Albania. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 71: 1699-1716.
36. Marzouki, M., Froger, G. ve Ballet, J. (2012) Ecotourism versus Mass Tourism: A Comparison of Environmental Impacts Based on Ecological Footprint Analysis. *Sustainability*, 4: 123-140. doi:10.3390/su4010123
37. Orams, M.B. (1995) Towards a more desirable form of ecotourism. *Tourism Management*, 16(1): 3-8.
38. Patel, M. (2013) Economics of Ecotourism: A Case Study of Dang District. *International Journal for Research in Management and Pharmacy (IJRMP)*, 2(2): 1-10.
39. Ross, S. ve Wall, G. (1999) Ecotourism: Towards Congruence Between Theory and Practice. *Tourism Management*, 20(1): 123-132.
40. Scheyvens, R. (1999) Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2): 245-249.
41. Silva, L. (2013) How ecotourism works at the community level: the case of whale-watching in the Azores. *Current Issues in Tourism*.
42. Sirakaya, E., Sasidharan, V. ve Sönmez, S. (1999) Redefining Ecotourism: The Need for a Supply-Side View. *Journal of Travel Research*, 38(2): 168-172.
43. Somarriba-Chang, M.A. ve Gunnarsdotter, Y. (2012) Local community participation in ecotourism and conservation issues in two nature reserves in Nicaragua. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(8): 1025-1043. doi:10.1080/09669582.2012.681786
44. Talsma, L. ve Molenbroek, J.F.M. (2012) User-centered ecotourism development. *Work*, 41: 2147-2154. doi:10.3233/WOR-2012-1019-2147
45. Tyler, D. ve Dangerfield, J.M. (1999) Ecosystem Tourism: A Resource-based Philosophy for Ecotourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(2): 146-158.
46. Wall, G. (1997) Is ecotourism sustainable? *Environmental Management*, 21(4): 483-491.
47. Wickramasinghe, K. (2013) Ecotourism as a Tool for Sustainable Forest Management in Sri Lanka. *Journal of Environmental Professionals Sri Lanka*, 1(2): 16-29.
48. Yalınkılıç, M.K. ve Arpa, N.Y. (2005). Türkiye'deki Korunan Alanlar ve Ekoturizm. *SDÜ, Orman Fakültesi, Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı* (ss.3-13). 8-10 Eylül 2005, Isparta.
49. Sayan, S. ve Ortacesme, V. (2006). Recreational Carrying Capacity Assessment in a Turkish National Park. İçinde D. Siegrist, C. Clivaz, M. Hunziker ve S. Iten (Editörler), *Exploring the Nature of Management: Proceedings of the Third International Conference on Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas* (ss.211-216). University of Applied Sciences, Rapperswil, Switzerland, 13-17 September 2006.

BİTLİS'TE FAALİYET GÖSTEREN RESTORANLARA YAPILAN ÇEVİRİMİÇİ YORUMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Alper ATEŞ¹

Halil SUNAR²

GİRİŞ

İnternetin bir parçası olan elektronik ağızdan ağıza iletişimin bir biçimi olan çevrimiçi yorumlar, tüketicilere söz hakkı vermenin bir yolu olarak fark edilmiştir ve geleneksel ağızdan ağıza iletişimden çok daha etkilidir (1). Çevrimiçi yorumlar, web sitelerinde veya uygulamalarda yayınlanan bir ürün veya hizmet hakkında kullanıcılar tarafından oluşturulan değerlendirmeleri ifade eder (2). Son yıllarda birçok insanın yapmış olduğu çevrimiçi yorumlar, tüketicilerin satın alma öncesi kararlarına etki ettikleri için tüm işletmeler için stratejik birer araç olarak görülmektedir (3); çünkü çevrimiçi yorumlardan sağlanan bilgilerin, işletmelerin kendisi tarafından sunulanlardan daha ayrıntılı ve güvenilir olduğu düşünülmektedir (4). Tüketiciler, işletmeden gelen tanıtım bilgilerinden ziyade diğer müşterilerden gelen geri bildirimlere güvenmeye daha meyillidir (5). Tüketiciler, özellikle turizm sektöründe, büyük ölçüde ürünün/hizmetin soyutluğu ve deneyim odaklı doğası ve dolayısıyla tüketiciler arasında algılanan risklerin daha yüksek olması nedeniyle, satın alma kararlarını verirken çevrimiçi yorumlara giderek daha fazla güvenmektedir (6). Tüketiciler ürün veya hizmet bilgileri için çevrimiçi arama yaptıkça ve alternatiflerini değerlendirdikçe, genellikle diğer tüketicilerden gelen ürün veya hizmete yönelik yüzlerce yoruma erişebilmektedirler (7). Çevrimiçi yorumların tüketicilerin satın alma kararı ve işletme karlılığı üzerindeki önemli etkileri göz önüne alındığında, tüketicilerin çevrimiçi yorumları ve süreci üzerindeki sosyal etkiyi anlamak oldukça önemlidir (6). Geçmişte yapılan araştırmalar, çevrimiçi yorumların marka imajını (8), marka bağlılığını (9), satın alma niyetini (10), müşteri tatmini (11) ve tüketici davranışını (12) etkilediğini göstermektedir. Çevrimiçi yorumların içeriğinin ve duyarlılığının analiz edilmesi, iyileştirme alanları ve pazardaki büyüme fırsatları hakkında değerli bilgiler sağlayabilir. Tüketicilerin çevrimiçi yorum bırak-

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği, alpera@selcuk.tr, ORCID iD: 0000-0002-4347-7306

² Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi, Tirebolu Mehmet Bayrak Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Seyahat Hizmetleri, halil.sunar@windowlive.com, ORCID iD: 0000-0002-5131-4056

tesisi ile alakalıdır. Garsonların bazı durumlarda kaba ve ilgisiz oldukları yorumlarda tekrarlanan önemli olumsuzluklardandır.

Restoranların atmosferi ve fiziksel ortamları ile ilgili olumlu yorumlar iç mekân dizaynının iyi olması üzerine yoğunlaşmıştır. Olumsuz yorumlar ise başta lavaboların pis, bakımsız ve eksik ekipmanlara sahip olduğu ve restoranların içinin havalandırma ve iklimlendirme konularında yetersiz olduğu yönündedir. Restoranların genel mimari dizaynlarının beğenilmesi önemli bir avantaj sağlamasına rağmen birçok yorumda bahsedilen kötü koku, havasızlık ve sineklerin mekanın algılanan değerini ve kalitesini düşürdüğü görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre restoran sahiplerine ve işletmecilerine yönelik sunulan öneriler aşağıda verilmiştir:

- Büryan ve avşor çorbası ürünlerinin yanına yöresel yeni yemekleri veya müşterilerin talep edeceği farklı yemekleri menüye eklemek.
- Mezeler ve ikramlar konusunda müşteri talepleri doğrultusunda çeşidi arttırmak.
- Restoranlarda bilhassa serviste çalışan personellerin müşteri ile iletişim konusunda sürekli kontrolü ve eğitimi sağlamak.
- Büryan sunan işletmelerde porsiyonları hassas bir tartı ile ölçerek vermek ve yağ ile kemik oranına dikkat etmek.
- Kalabalık grupların olduğu zamanlarda servis personeline destek sağlayacak yarı zamanlı iş gücü ile destek sağlamak.
- Tuvaletlerin temizliği konusunda çok hassas davranılmasını sağlamak.
- Mekân içerisinde sinek vb. haşerata karşı gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak.
- Otopark problemi için başta belediyenin ve valiliğin paydaş olması ile ortak bir çözüm oluşturulmasını sağlamak.
- İklimlendirme ve havalandırma için gerekli cihazların kullanılmasını sağlamak.
- Restoran genelinde temizlik ve hijyen şartlarını sağlamak.
- Fiyatlar konusunda piyasa şartlarının el verdiği imkânlar dâhilinde müşteri odaklı fiyatlar oluşturmak.
- Kredi kartı, yemek kartı gibi ödeme araçlarının kullanımını yaygınlaştırmak.
- Müşterilere eşit bir şekilde davranmak.

KAYNAKLAR

1. Gupta S, Chahat Chopra. Impact Of Social Media On Consumer Behaviour [Internet]. Unpublished; 2020 [a.yer 24 Ağustos 2024]. Erişim adresi: <http://rgdoi.net/10.13140/RG.2.2.26927.15527>
2. Liu Y, Hu H fen. Online review helpfulness: the moderating effects of review comprehensiveness. *Int J Contemp Hosp Manag.* 15 Mart 2021;33(2):534-56.
3. Pooja K, Upadhyaya P. What makes an online review credible? A systematic review of the literature and future research directions. *Manag Rev Q.* Haziran 2024;74(2):627-59.
4. Hu N, Zhang T, Gao B, Bose I. What do hotel customers complain about? Text analysis using structural topic model. *Tour Manag.* Haziran 2019;72:417-26.
5. Handani ND, Kim HS. Unlocking Customer Satisfaction of Halal Restaurant in South Korea through Online Review Analysis. *Environ Soc Psychol [Internet].* 31 Mart 2023 [a.yer 24 Ağustos 2024];7(2). Erişim adresi: <https://esp.as-pub.com/index.php/esp/article/view/1501>
6. Li H, Zhang Z, Meng F, Zhang Z. "When you write review" matters: The interactive effect of prior online reviews and review temporal distance on consumers' restaurant evaluation. *Int J Contemp Hosp Manag.* 18 Mart 2019;31(3):1273-91.
7. Wang Y, Wang J, Yao T. What makes a helpful online review? A meta-analysis of review characteristics. *Electron Commer Res.* Haziran 2019;19(2):257-84.

8. Chakraborty U, Bhat S. Credibility of online reviews and its impact on brand image. *Manag Res Rev.* 15 Ocak 2018;41(1):148-64.
9. Vo NT, Hung VV, Tuckova Z, Pham NT, Nguyen LHL. Guest Online Review: An Extraordinary Focus on Hotel Users' Satisfaction, Engagement, and Loyalty. *J Qual Assur Hosp Tour.* 04 Temmuz 2022;23(4):913-44.
10. Weyerer JC. *Online Review Credibility.* 2019;20(1).
11. Ahani A, Nilashi M, Yadegaridehkordi E, Sanzogni L, Tarik AR, Knox K, vd. Revealing customers' satisfaction and preferences through online review analysis: The case of Canary Islands hotels. *J Retail Consum Serv.* Kasım 2019;51:331-43.
12. Zhang J, Zheng W, Wang S. The study of the effect of online review on purchase behavior: Comparing the two research methods. *Int J Crowd Sci.* 03 Şubat 2020;4(1):73-86.
13. Gentzel P, Wimmer J. Restricted but satisfied: Google Maps and agency in the mundane life. *Converg Int J Res New Media Technol.* Haziran 2024;30(3):1041-57.
14. Phuangsuwan P, Siripipatthanakul S, Limna P, Pariwongkhuntorn N. The impact of Google Maps application on the digital economy. *Corp Bus Strategy Rev.* 2024;5(1):192-203.
15. Duka M, Sikora M, Strzelecki A. From Web Catalogs to Google: A Retrospective Study of Web Search Engines Sustainable Development. *Sustainability [Internet].* 2023;15(8). Erişim adresi: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/8/6768>
16. Ateş A, Kurt A, Sunar H. Bibliometric Analysis of Studies on Google Maps. *Selçuk Tur Ve Bilişim Araştırmaları Derg.* Haziran 2024;5(5):36-50.
17. Wu M, Lv G, Qiao L, Roth RE, Zhu AX. Green Cartography: A research agenda towards sustainable development. *Ann GIS.* 02 Ocak 2024;30(1):15-34.
18. Wang Y, Kim J. Interconnectedness between online review valence, brand, and restaurant performance. *J Hosp Tour Manag.* 2021;48:138-45.
19. Yalcinkaya B, Just DR. Comparison of Customer Reviews for Local and Chain Restaurants: Multilevel Approach to Google Reviews Data. *Cornell Hosp Q.* 2023;64(1):63-73.
20. Park S, Nicolau JL. Asymmetric effects of online consumer reviews. *Ann Tour Res.* 2015;50:67-83.
21. Ban HJ, Choi H, Choi EK, Lee S, Kim HS. Investigating Key Attributes in Experience and Satisfaction of Hotel Customer Using Online Review Data. *Sustainability.* 21 Kasım 2019;11(23):6570.
22. Barbosa JWDQ, Dias MCC, Ferreira LVF. Affinity in Adversity: Examining Brand Love and Online Customer Engagement in the Restaurant Industry. *Tour Manag Stud.* 03 Eylül 2024;20(4):47-62.
23. Thakur R. Customer engagement and online reviews. *J Retail Consum Serv.* 2018;41:48-59.
24. Majumder MG, Gupta SD, Paul J. Perceived usefulness of online customer reviews: A review mining approach using machine learning & exploratory data analysis. *J Bus Res.* 2022;150:147-64.
25. Chen T, Samaranyake P, Cen X, Qi M, Lan YC. The Impact of Online Reviews on Consumers' Purchasing Decisions: Evidence From an Eye-Tracking Study. *Front Psychol.* 08 Haziran 2022;13:865702.
26. Kiliç U. Çevrim İçi Restoran Deneyimi Yorumlarının Karma Yöntem İle Analizi: Burdur Restoranları Örneği. *Tur Akad Derg.* Haziran 2020;7(1):65-82.
27. Tian G, Lu L, McIntosh C. What factors affect consumers' dining sentiments and their ratings: Evidence from restaurant online review data. *Food Qual Prefer.* 2021;88:104060.
28. Ho YC (Chad), Wu J, Tan Y. Disconfirmation Effect on Online Rating Behavior: A Structural Model. *Inf Syst Res.* Eylül 2017;28(3):626-42.
29. Mingguang Wu RER Guonian Lv, Lige Qiao, Zhu AX. Green Cartography: A research agenda towards sustainable development. *Ann GIS.* 2024;30(1):15-34.
30. Jha PB, Nepal B, Mishra AK, Dangi N, Bhandari P. Enhancing Event Exploration and Engagement: A Social Events Networking Platform Leveraging Cosine Similarity Recommendations and Google Maps Integration. *J Product Discourse [Internet].* 11 Mayıs 2024 [a.yer 01 Eylül 2024];2(1). Erişim adresi: <https://www.nepjol.info/index.php/ProD/article/view/65728>
31. Li H, Xie KL, Zhang Z. The effects of consumer experience and disconfirmation on the timing of online review: Field evidence from the restaurant business. *Int J Hosp Manag.* 2020;84:102344.
32. Rodríguez-López ME, Alcántara-Pilar JM, Department of Marketing and Market Research, University of Granada, Spain, Del Barrio-García S. Individual cultural values as determinants of the attitudinal process in the restaurant: a different perspective for understanding brand equity formation. *Tour Manag Stud.* 31 Ocak 2023;19(1):49-57.
33. Jeong E, Jang S (Shawn). Restaurant experiences triggering positive electronic word-of-mouth (eWOM) motivations. *Int J Hosp Manag.* 2011;30:356-66.
34. İnce Karaçeper E. İstanbul'da Faaliyet Gösteren Müze Restoran ve Kafelere Yönelik Çevrimiçi Ziyaretçi Yorumlarının İncelenmesi (Analyzing Online Visitor Reviews for Museum Restaurants and Cafés in İstanbul). *J Bus Res - Turk.* 04 Temmuz 2024;16.
35. Çuhadar Y. Eskişehir'de Faaliyet Gösteren Çibörek Restoranlarına Yönelik Çevrimiçi Tüketici Şikayetlerinin İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg.* 30 Nisan 2024;(46):640-78.
36. Koç P, Şahin NN. Restoranlara Yönelik Çevrimiçi Yorumların Analizi: Google Haritalar Örneği. *Int J Contemp Tour Res.* 2023;7(2):66-79.

37. Doğan S, Demirtaş S. Tripadvisor.Com'da Yer Alan Restoranlara Yönelik Yabancı Yorumların İçerik Analizi İle Değerlendirilmesi: Hatay İli Üzerine Bir Araştırma. 2021;5(2).
38. Kandemir Altunel G, Çifçi İ. Fine-dining Restoranlarda Müşteri Memnuniyetini Etkileyen Unsurların Belirlenmesi: Netnografik Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sos Bilim Derg. 29 Aralık 2021;23(4):1523-37.
39. Mathayomchan B, Taecharunroj V. "How was your meal?" Examining customer experience using Google maps reviews. Int J Hosp Manag. 2020;90:102641.
40. Yaşar Z. Kastamonu'da Yöresel Yiyecek İçecek Hizmeti Sunan Restoranlara İlişkin Tüketici Şikayetlerinin Değerlendirilmesi: Tripadvisor Örneği. Saktad. 2019;2(2):241-50.
41. Bayram M. Tüketicilerin İstanbul Restoranlarına Yönelik Algıları: Memnuniyetlerini Etkileyen Unsurların Değerlendirilmesi (Consumers Perceptions of İstanbul Restaurants: Evaluation of Satisfaction Determinants). J Tour Gastron Stud. 30 Aralık 2017;5(4):142-54.
42. Peterson MP. International Perspectives on Maps and the Internet: An Introduction. İçinde: Peterson MP, editör. International Perspectives on Maps and the Internet [Internet]. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg; 2008 [a.yer 01 Eylül 2024]. s. 3-10. (Lecture Notes in Geoinformation and Cartography). Erişim adresi: http://link.springer.com/10.1007/978-3-540-72029-4_1
43. Noone R. Location Awareness in the Age of Google Maps [Internet]. Taylor & Francis; 2024. Erişim adresi: <https://books.google.ca/books?id=ImUNEQAAQBAJ>
44. Hamim OF, Kancharla SR, Ukkusuri SV. Mapping sidewalks on a neighborhood scale from street view images. Environ Plan B Urban Anal City Sci. 2024;51(4):823-38.
45. Brantner C. New Visualities of Space and Place: Mapping Theories, Concepts and Methodology of Visual Communication Research on Locative Media and Geomedia. Westminst Pap Commun Cult. 31 Ekim 2018;13(2):14-30.
46. Bhandari A, Noone R. Support local: Google Maps' local guides platform, spatial power and constructions of "the local". Commun Cult Crit. Mayıs 2023;16(3):198-207.
47. Polančić G, Kous K. Challenges With Business Process Models: What Can We Learn From "Google Maps"? İçinde: Ponnusamy S, Assaf M, Antari J, Singh S, Kalyanaraman S, editörler. Advances in Business Information Systems and Analytics [Internet]. IGI Global; 2024 [a.yer 07 Eylül 2024]. s. 83-98. Erişim adresi: <https://services.igi-global.com/resolvedoi/resolve.aspx?doi=10.4018/979-8-3693-1818-8.ch007>
48. Siahaan G, Ginting LG. Strategy to Increase Sales of Micro, Small and Medium Enterprises in the Simpang Limun Area by Registering Business Locations on Google Maps. 2024;7.
49. Pratiwi NI, Putri AA, Sutrisni KE, Indra W. Training for MSME in Riang Gede Village, Tabanan, Bali in Developing Business Places Through Registration on Google Maps.
50. Büyüköztürk Ş. Bilimsel araştırma yöntemleri. 23. baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2017.
51. BrightLocal. *Comparison of Local Review Sites: Which Platform Is Growing the Fastest?*. [Online] <https://www.brightlocal.com/research/comparison-oflocal-review-sites/>. [Erişim tarihi: 07 Eylül 2024]
52. Jia S (Sixue). Behind the ratings: Text mining of restaurant customers' online reviews. Int J Mark Res. 2018;60(6):561-72.
53. Mehraliyev F, Kirilenko AP, Choi Y. From measurement scale to sentiment scale: Examining the effect of sensory experiences on online review rating behavior. Tour Manag. 2020;79:104096.
54. Yu C, Margolin D. Food "taste" on Yelp: displays of cultural omnivorousness and authenticity in dining choices and online reviews. Food Cult Soc. 2023;26(1):3-23.

ÇOK KATMANLI KENT OLARAK AHLAT HARABE ŞEHİRİN TURİZME KAZANDIRILMASI

Yaşar SUBAŞI DİREK ¹

GİRİŞ

Türkiye, tarihsel geçmişi ile önemli bir yere sahip olan ülkelerdendir. Anadolu, tarih öncesi dönemlerden günümüze birçok medeniyetin yerleşim merkezi olmuş, bu topraklarda yaşayan topluluklar, kendi dönemlerinin kültür izlerini bırakmışlardır. Ülkemizdeki kentlerin çoğu, tarih boyunca farklı kültürel ve sosyal yapıya sahip medeniyetlerin hakimiyetine girmiş ve fiziki gelişmelerinde ve biçimlenmelerinde, bu medeniyetler etkili olmuştur. Kentlerin biçimlenmeleri bazen binlerce yıl süren uzun bir süreçte gerçekleşirken, bazen de farklı nedenlerden dolayı (afet, savaş vb.) kısa sürede büyük mekânsal dönüşümlere evrilmiştir. Bu dönüşümlerin kesintiye uğradığı ve kentlerin tarihlerinde karanlık dönemler yaşandığı da görülmektedir. Yaşanan her dönem; kentleri çeşitlendiren, zenginleştiren öğeleri eklemiş ve bugünkü kentsel dokular meydana gelmiştir. Bu oluşum toplumların, kentlerin ve ülkelerin binlerce yıllık geçmişinin ve gelişiminin anlaşılmasını sağlamakta, her farklı dönem bu sürecin bir halkasını, bir katmanını oluşturmaktadır (1). Geçmişten günümüze ulaşan katmanlar, izler, maddi ve manevi değerler, her insan topluluğunun kendine özgü yaşayış ve alışkanlıkları, o toplumun kültürünü göstermektedir (2).

Ahlat (Bitlis) Urartulardan Osmanlılara kadar çeşitli devlet ve medeniyetlerin ilgisini çekmiş ve onların yerleşim bölgesi olmuş bir kenttir. Sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklarıyla Ahlat,1967 yılından beri yürütülen kazı çalışmalarıyla ortaya çıkan ve halen gün yüzüne çıkmayı bekleyen korunacak değerleri ile bugün kentsel ve arkeolojik (I. ve III. derece) sit alanı statüsündedir.

Aynı zamanda Ahlat, kentlerin özgün kimliklerini koruyarak yaşam kalitelerini yükseltme felsefesiyle, bir kent yaşam modeli olarak ortaya çıkan Sakin Şehir (Cittaslow) hareketi kriterlerini karşılayarak 2019 yılında sertifikasını almıştır. Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde tabakalaşarak meydana gelen bu çok katmanlı kentin anlaşılması ve geleceğe bu değerlerinin korunarak aktarılması ayrı bir hassasiyet gerektirmektedir. Temel hedefi çok katmanlı bir kentin bütün izlerinin ve değerlerinin korunması ama bu arada dünyaya tanıtımının yapılması ve turizm amaçlı kullanımına yönelik önerilerin geliştirilmesi olan bu çalışmanın alanı, Ahlat'ın en eski yerleşimlerinden biri olan Harabe Şehir Mahallesi ile sınırlı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van YU Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, yasarsu@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7846-0478

KAYNAKLAR

1. Karabağ, N.E. Kent arkeolojisi metoduyla çok katmanlı kentlerdeki tarihsel sürekliliğin çözümlenerek korunması (İzmir örneği), *Dokuz Eylül Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Mimarlık Bölümü / Restorasyon Ana Bilim Dalı doktora tezi*, 2008
2. Işıkgör, M.S. Bitlis ili Ahlat ilçesindeki tarihi mekânların kültürel peyzaj analizi, *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı yüksek lisans tezi*, 2021
3. Subaşı Direk, Y., “Turizmde yeni eğilim : yavaş/sakin şehir hareketi ve Ahlat kentine uygulanabilirliği”, O. Belli, & V. Belli (Dü.), 2. *Uluslararası Ahlat-Avrasya Bilim Kültür ve Sanat Sempozyumu içinde Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları*.2013
4. Subaşı Direk, Y., “Ahlat Harabe Şehirde Yer Alan Mağaraların Turizme Kazandırılması İçin Proje Önerisi”. O. Belli, & V. Belli (Dü.), 3. *Uluslararası Ahlat-Avrasya Bilim Kültür ve Sanat Sempozyumu içinde Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları*.2014
5. Bilgin Altınöz, A.G. Koruma karar verme sürecine katkı olarak çok-katmanlı kentlerdeki tarihsel katmanlaşmanın değerlendirilmesi; coğrafi bilgi sistemlerini (CBS) temel alan bir yaklaşım. Uygulama örnekleme: Bergama, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Mimarlık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi*, 2002
6. Aydeniz, N.E. 2009, “Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’deki Yansımaları”, *Journal of Yaşar University* 4 (16): 2501-2524.,2 009
7. Yıldırım, T. Kentsel ve arkeolojik sit alanında Adana/Tepebağ Höyüğü ve planlama sürecinde kentsel arkeoloji, kentsel dönüşüm, rehabilitasyon ile arkeopark kavramı, *Çukurova Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Arkeometri Ana Bilim Dalı, Yüksek lisans tezi*, 2010
8. Savrum-Kortanoğlu, M. Kent Uzmanında Arkeoloji, *Colloquium Anatolicum* 16 – 2017, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2017, İstanbul
9. TBMM, *Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)’Nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Kanun No. 4434 Kabul Tarihi :5.8.1999* https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020161642143_tur.pdf
10. Eren, K., Tarihi Kentler ve Turizm Beklentisi, *Çekül Yerel Kimlik Dergisi*, 64. Sayı, 2021
11. Alaadinoğlu, F ve Alioğlu, A. Turizmde Plânlama Ve Türkiye’de Turizm Plânlaması: Turizm Plânlarının Etkinliği Ve Başarılarına İlişkin Bir Değerlendirme, *Erdem*, 15(43), 87-118.2005
12. Tuna, S.A., İngiliz Seyyahların Gözüyle 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Ahlat, *Tarihten Bugüne Kapılar Açan Şehir: Ahlat Uluslararası Sempozyumu*, 19 Ekim 2021 – Çevrim İçi, Yayına Hazırlayan Murat Alper PARLAK, Ankara, 2022
13. Kafesoğlu, İ. Ahlat ve Çevresinde, 1945’te Yapılan Tarihi ve Arkeolojik Tedkik Seyahati Raporu. *Tarih Dergisi*, 1(1), (2011). 167-200.
14. Gilan, A. Sosyal bilgiler öğretiminde yerel ve sözlü tarih kullanımı: Ahlat örneği, *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, yüksek lisans tezi*, 2021
15. Arslan, C. Ahlat şehri kent dokusu ve eski eserleri. *KARE* (5), 1-21, 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kare/issue/46785/546676> Erişim tarihi: 03.04.2020.
16. Karamağaralı, B. *Ahlat mezartaşları*. Ankara: Elektronik İletişim Yayınları. 1993.
17. Sümer, F. *Selçuklular devrinde Doğu Anadolu’da Türk beylikleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 1998.
18. Köymen, M. A. *Alparslan ve zamanı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. (1972).
19. <http://www.ahlat.gov.tr>
20. Çalış, E. Ahlat Selçuklu meydan mezarlığında bulunan babacan bin toman imzalı bir mezar taşı. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2019), 177-192 [sosbilder.igdir.edu.tr>Dergi pdfdetay.aspx? ID=783](https://sosbilder.igdir.edu.tr/Dergi/pdfdetay.aspx?ID=783).
21. Altun, A. Ahlat mezar abideleri ve kümbetler. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 1989, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlat> 04.04.2020. Erişim tarihi: 03.04.2024.
22. Gencer, S. Ahlat Tarihinin Aydınlatılmasında Karamağaralı Ailesinin Rolü Ve Katkısı, *Tarihten Bugüne Kapılar Açan Şehir: Ahlat Uluslararası Sempozyumu*, 19 Ekim 2021 – Çevrim İçi, Yayına Hazırlayan Murat Alper PARLAK, Ankara, 2022
23. (23)Yavuz, Y, *Erdoga’na yazlık saray yapılan Ahlat’ta neler oluyor*, 29 Ağustos 2019, <https://acikgazete.com/erdogana-yazlik-saray-yapilan-ahlatta-neler-oluyor/>
24. Wikipedia, Ahlat Köşkü, 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahlat_K%C3%B6%C5%9F%C3%BC
25. Anadolu Ajansı, Ahlat’ta Kubbet-ül İslam ruhu canlandırılacak, 13.09.2018, <https://www.aa.com.tr/turkiye/ahlat-ta-kubbet-ul-islam-ruhu-canlandirilacak/1253584>
26. Polat, E. Ahlat Şehri’nin kültürel miras turizmi potansiyeli *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Coğrafya Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 2021
27. Alpaslan, İ. Ahlat Harabeşehir Kaya Evleri (Mağara Evler/Erzak Ambarları). O. Belli, & V. Belli (Dü.), 2. *Uluslararası Ahlat-Avrasya Bilim Kültür ve Sanat Sempozyumu içinde* (s. 613-620). Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları.2013
28. Karakuş, Ü. Geleneksel Ahlat evleri, *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, 2008
29. Işık, E., & Özlük, M. H. Ahlat İlçesinde Bulunan Yığma Yapı Stoğunun SokakTarama Yöntemi İle Değerlendirilmesi. O. Belli, & V. Belli (Dü.), 2. *Uluslararası Ahlat-Avrasya Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu içinde* (s. 430-440). Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları. 2013

"GELENEKSEL MESKENLERİN KÜLTÜR TURİZMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (BİTLİS-HİZAN) UZUNTAŞ KÖYÜ TAŞ EVLERİ"

Ahmet ŞAHAP ¹

GİRİŞ

Türkiye'deki şehirlerin gelişimi-oluşumu, özellikle tarihi alanlarda farklı şekillerde inşa edilmiş ve bu değişim, mekânın özelliklerine göre farklılıklar ortaya çıkarmıştır; ayrıca günümüzde bu faaliyetler yasalarla sınırlandırılmıştır. Geleneksel konut alanları, bir yandan fiziksel yaşlanmaya maruz kalırken, diğer yandan değişen yaşam koşullarıyla birlikte mekânsal gereksinimlere cevap verememektedir (1). Geleneksel konutlar, endüstriyel dönemden önceki toplumların gereksinimlerine; mekânsal özelliklerine ve sınırlarına; insan zihni ile doğal olayları gözlemleyerek kazanılan deneyim arasındaki benzersiz etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkan mimari bir yansımadır. Bu özellikler, geleneksel binaların estetik, tarihi, kültürel ve çevresel özelliklerinin araştırılmasıyla ortaya çıkarılabilir ve bugünün tasarımcıları için önemli ve yararlı ipuçları sağlayabilir (2). Geleneksel konutların ve yapı tekniklerinin incelenmesi, sadece geçmişin mimari bilgi birikimini anlamakla kalmaz, aynı zamanda günümüz tasarım yaklaşımlarına entegre edilebilecek sürdürülebilir ve kültürel olarak duyarlı bir yaklaşım oluşturmaktadır.

Her ulusun geçmişini temsil eden "tarihi binaları veya geleneksel yapıları" bulunmaktadır (3). Türkiye'de, geleneksel yönü bulunan mesken zenginliğinin temelinde Anadolu'nun ilk çağlardan bugüne değin farklı kültür ve kavimlere yerleşme sahası olması; farklı kültür ve medeniyetlerin temas ve etkileşimleri yatmaktadır. Yerleşmelerin köklü tarihsel geçmişlerinin biriktirdiği bu deneyim ve miras, aynı zamanda Anadolu'nun mesken malzemelerine etki eden coğrafi faktörlerinin zenginliği ile şekillenmiştir. Nitekim, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde geçmişten günümüze kadar ulaşma başarısı gösteren geleneksel yapı teknikleri bu yönüyle tarihsel ve kültürel miras değerlerimizi temsil etmektedir (4). Her bir geleneksel yapı, yalnızca kendi döneminin estetik ve fonksiyonel anlayışını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda Anadolu'nun tarihsel ve kültürel çeşitliliğini de somut bir şekilde gözler önüne serer.

Tarih boyunca coğrafya ile mekân arasındaki ilişki son derece etkili olmuştur. Bölgenin coğrafi özellikleri mekânı şekillendirmede aktif bir rol oynamıştır. Yerleşim yerleri kurulum aşamasında, bölgenin coğrafi özelliklerine uygun malzeme ile yapılaşmanın yaygın şekilde olduğu görülmüş ve yaşam özellik-

¹ Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, asahap@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2813-6474

Köyde yapılan saha çalışmaları, taş evlerin turizme kazandırılma sürecinde dikkat edilmesi gereken bazı unsurların altını çizmektedir. Bu bağlamda, restorasyon çalışmalarında kullanılan malzeme ve tekniklerin, yapıların orijinalliğini koruyacak şekilde seçilmesi, kritik bir öneme sahiptir. Geleneksel yapıların turistik amaçlı kullanımı, köydeki yaşam tarzının bozulmasına yol açmamalı; aksine, bu yapılar restore edilip fonksiyonel hale getirilirken köyün kültürel ve doğal kimliği korunmalıdır. Bu tür bir yaklaşım, yerel halkın da turizmden fayda sağlayarak bu sürecin bir parçası haline gelmesini sağlayacaktır.

Taş evlerin turizm potansiyeli oldukça yüksektir. Hem doğal manzaralar hem de köyün kültürel dokusu, fotoğrafçılık ve kültürel turizm açısından büyük bir ilgi odağı haline gelmiştir. Uzuntaş Köyü'nün dağlık yapısı ve çevresindeki doğal güzellikler, özellikle doğa ve mimari fotoğrafçılar için cazip imkânlar yaratmaktadır. Dolayısıyla, köydeki taş evlerin ve doğal güzelliklerin tanıtımının yapılması, yerli ve yabancı turistlerin Bitlis gezisinde rotalarına ekleyecekleri bir güzergâh olması sağlanabilir.

Uzuntaş köyündeki taş evlerin turizme kazandırılması sadece mimari ve estetik açıdan değil, aynı zamanda köydeki sosyal ve ekonomik gelişime de katkıda bulunabilir. Göç nedeniyle azalan nüfus, köyün cazip bir turistik destinasyon haline getirilmesiyle tersine çevrilebilir ve yeni istihdam olanakları yaratılabilir. Özellikle ekoturizm ve kültürel turizm gibi sürdürülebilir turizm, bölgenin canlanmasına olanak tanır. Uzuntaş Köyü'nün kültürel mirası, fotoğrafçılık açısından da büyük bir potansiyele sahiptir. Taş evlerin estetik yapısı ve çevredeki doğal güzellikler, fotoğrafçılık turizmi için oldukça elverişli bir ortam yaratmaktadır.

Uzuntaş Köyü'nün taş evlerinin restorasyonu ve turizme kazandırılması sürecinin dikkatle planlanması, köyün tarihi dokusunu koruyarak sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturulmasını gerekmektedir. Hem yerel halkın hem de uzmanların katkılarıyla bu süreç, köyün ekonomik ve sosyal yapısına olumlu etkiler sağlayacak; aynı zamanda Türkiye'nin kültürel mirasının önemli bir parçasının korunmasına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

1. Kuloglu, N., & Durmus, S. (2014). *The Trace of Change: Traditional House*. In *Proceedings of the 2nd ICAUD International Conference in Architecture and Urban Design*, Epoka University, Tirana, Albania, 08-10 May 2014 (Paper No. 285).
2. Yüksek, İ. (2013). Design of building elements in traditional houses (A case study in Kırklareli/Turkey). *Gazi University Journal of Science Part B: Art, Humanities, Design and Planning*, 1(4), 57-67.
3. Thatcher, M. (2018). Introduction: The state and historic buildings: Preserving 'the national past'. *Nations and Nationalism*, 24(1), 22-42.
4. Manav, K., & Çalışkan, V. (2017). Geleneksel bir mesken tipinin turizmde çekicilik potansiyelinin araştırılması: "Düğmeli evler" (Antalya) örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 215-240.
5. Sezer, İ. (2017). Kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilmesi: Taşköprü ilçesi örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 175.
6. Yalçınkaya, T., & Güzel, T. (Eds.). (2024). Somut olmayan kültürel miras kapsamında toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler. In S. Aydın, M. Boz, & K. Çamlıca (Eds.), *Her yönüyle miras turizmi* (pp. 177-185). Detay Yayıncılık.
7. <https://www.nisanyanyeradlari.com> Erişim: 18.10.2024
8. Taşdelen, G., & Canitez, T. (2023). Bitlis-Uzuntaş Köyü geleneksel konut mimarisi ve koruma sorunları. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(3), 600-626.
9. Elmastaş N, Bozkoyun M. **Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama ile Bitlis İlinin Arazi Örtüsünün Belirlenmesi: Kullanımı ve Planlamasına Yönelik Öneriler**. 1. baskı. Kriter; 2022. p. 162.

NEMRUT DAĞI'NIN TURİZM POTANSİYELİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ersin Kaya SANDAL¹

GİRİŞ

Dünya üzerinde dağlık alanlar doğal oluşumlarının yanında görünüşleri ve sundukları rekreasyonel potansiyelleri nedeniyle geçmişten günümüze daima insanlar açısından ilgi çekici olmuşlardır. Dağlık alanlar, sahip oldukları potansiyeller (farklı topografik yapıları, iklim özellikleri, biyolojik çeşitlilik, eşsiz peyzaj değerleri ve rekreasyon faaliyetleri vb.) ile dünya genelinde küresel öneme sahip alanlardır. Bu açıdan dağlık alanlar turizm ve rekreasyon yoluyla kalkınmanın bir yolu konumundadır. Dünya üzerinde gün geçtikçe nüfus ve kentleşmenin artmasıyla kentlerde yaşayan insanlar için oluşum, görünüm veya sunduğu olanaklar açısından doğal yapısını kaybetmemiş dağlık alanlar çekici peyzaj özellikleriyle, flora ve fauna çeşitlilikleriyle insanların fiziksel ve ruhsal dinlenmeleri, çeşitli rekreasyonel ve sportif faaliyetleri gerçekleştirmeleri açısından birer çekim alanı haline gelmiştir (1,2). Dağlık alanlar yeni aktivite arayışları içerisindeki insanlara bunları gerçekleştirecek imkânlar sunan alanlar haline gelmiştir (3).

Dünya'da turizmin yoğun bir şekilde gelişmeye başladığı 1980'lerden itibaren dağlık bölgelerin turizm ve rekreasyon açısından önemi daha da artmıştır. Turizm faaliyetlerindeki çeşitliliğin artması dağlık alanlara olan ilgiyi de gün geçtikçe artırmaktadır. Dağlar, dünyadaki başlıca turizm kaynaklarından biridir ve turizm, dağlık alanlarda hızla gelişen bir olgudur. Farklı aktivite arayışları içine giren kitleler için doğallığını kaybetmemiş dağlık alanlar, suyu, flora ve faunası, temiz havası, manzarası, çeşitli spor aktivitelerine mekân oluşturması (trekking, doğa sporları vb) açısından yeni çekim alanı oluşturmaktadır. Dağlık alanlarda gerçekleştirilen yürüyüş, tırmanma, kamp yapma veya doğa gezileri dağ turizmini doğurmuştur. Dağ turizminde sermaye, dağın ve doğanın kendisidir.

Bu bakımdan değerlendirildiğinde Türkiye jeolojik oluşum bakımından genç ve dinamik bir yapıdadır. Türkiye'nin bulunduğu alan jeolojik süreç boyunca tektonik ve volkanik faaliyetlere sahne olmuştur. Bu nedenle Türkiye'nin topoğrafyası oldukça çeşitlidir. Bu durum Türkiye'nin dağlarında da görülür. Türkiye de birçok sıradağ ve volkanik dağ oluşumları bulunur. Bu dağlık alanlar üzerinde de birçok tepe ve zirve noktası bulunur. Ayrıca dağlık alanlar üzerinde çok sayıda krater ve buzul gölü de vardır.

¹ Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ersinsandal@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6969-1570

KAYNAKLAR

1. Gürer, N. , Eke, F., 2012. Dağlık Alanlarda Turizm Ve Ekonomik Kalkınma İlişkisinin Sürdürülebilirlik Göstergeleri İle İrdelenmesinde Bir Yöntem Önerisi; Erzurum, Erzincan, Bayburt Bölgesi Örneği. Gazi Üniv. Müh. Mím. Fak. Der. Cilt 27, No 1, 125-133.
2. Karademir, N. 2023. Dağlık Alanların Kırsal Turizm Açısından Önemi: Çağlayancerit Örneği. ACADEMIC SOCIAL RESOURCES Journal Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed.
3. Duran, C. 2012. Türkiye de Dağlık Alanların Kırsal Turizm Açısından Önemi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22): 45-52, ISSN: 1309-9132
4. Yılmaz, Y, Güner, Y., Şaroğlu, F, 1998. Geology of the Quaternary volcanic centers of the East Anatolia. Journal of Volcanology and Geothermal Research 85,173-210.
5. Görür, N., Önder, Ş.. 2023. Türkiye'nin Tektoniği ve Jeotermal Sonuçları. Maden Tetkik ve Arama Dergisi.171:107-122.
6. Güner, Y.. 1984, Nemrut Yanardağı'nın Jeolojisi, Jeomorfolojisi ve Volkanizmasının Evrimi, Jeomorfoloji Dergisi,12: 23-65.
7. İşseven, T., 2017. Van Gölü Civarının (Doğu Anadolu) Tektonik Gelişiminin ve Deformasyonunun Paleomanyetik Çalışmalar ile İncelenmesi, Proje kodu: 1001, Proje No 115Y208, TÜBİTAK.
8. Alaeddinoğlu, F, Can, A. S., Yılmaz, E.. 2011. Van Gölü Havzası Batı Kesiminde Ekoturizm. Elvan Yay., Ankara.
9. Yakupoğlu, T., Özcan Selçuk, G.. 2020. Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/TÜRKİYE) Jeopark Potansiyeli, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1:1-12.
10. Gürbüz, O.. 1995. Turizm Coğrafyası Açısından Nemrut Kalderası. Türk Coğrafya Dergisi, 30: 255-265.
11. Tatlı, A. 1982, "Nemrut Dağı'nın Bitki Sosyolojisi ve Bitki Ekolojisi Yönünden İncelenmesi", Atatürk Üniversitesi Fen Fakültesi Dergisi 1(1): 537-549.
12. Avcı, M.(2005). "Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü". İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi (Electronic), Sayı 13: 27- 55.
13. TOB (2019). Nemrut Kalderası Tabiat Anıtı. Tarım ve Orman Bakanlığı. <http://bolge14.ormansu.gov.tr/14bolge/SulakAlanlar/NEMRUT.aspx?sflang=tr> Erişim Tarihi: 27.12.2019.
14. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=BITLIS>
15. Uluer, C., Belli, S.,2017. Bitlis ilinin Turizm Çeşitliliğinin İncelenmesi, International Journal of Academic Value Studies (Javstudies), 3(17), 1-13.
16. Ülker, İ. 1992.Dağ Turizmi. Turizm Bakanlığı. Ankara.
17. Özgen, N. 2010. Doğu Anadolu Bölgesinin Doğal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 7, 1, 1385-1416.
18. Kültür ve Turizm Bakanlığı, btgmbasvuru@ktb.gov.tr-18.03.2024 -15.06.2024

SAKİN ŞEHİR ÜNVANININ ŞEHİR MARKALAŞMASINA ETKİSİ: AHLAT ÖRNEĞİ

Ferhat ARSLAN¹

GİRİŞ

Dünyadaki şehirlerin son hızla birbirine bezmeye başladığı, kültürlerin yok olmaya yüz tuttuğu günümüz modern çağında, benzersiz ve biricik olanın değer kazandığı ve dikkat çektiği bir dönemdeyiz. İnsanların farklı kültürleri, farklı mimari özellikleri, değişik yemekleri ve tatları, farklı dilleri ve inançları keşfetmeye çalıştığı bu dönemde benzersiz olanı korumak için yeni fikirler ve yeni politikalar ortaya çıkarılmaktadır.

Bu fikirlerden ve politikardan birisi olan Sakin ya da Yavaş Şehir kavramı İtalyanca “Citta Slow” kelimesi ile eş anlamlıdır. Söz konusu kavram 1999 yılında İtalya Orvieto’da Greve, Orvieto, Bra ve Positano’nun belediye başkanlarının hazır yemek ile özdeşleşmiş fast food yemek tarzına karşı çıkan ve İtalya’nın kendine özgü yerel mutfağını korumayı amaçlayan “Citta Food” hareketi ile ortaya çıkmıştır (1 -2 -3).

Sembolü turuncu renkli ve kabuğunun üstünde şehri taşıyan bir salyangoz olan bu hareket 1999 yılında Greve in Chianti, Toskana Belediye Başkanı Paolo Saturnini’nin diğer üç belediye başkanı (Orvieto, Bra, Positano) ile toplantı yapması ile başlamıştır. Sakinliği artırılmış ve kirliliği azaltılmış fiziksel çevrelerde çalışmayı, yerel estetik geleneklerin, yerel el işlerini ve yerel mutfağı korumayı amaçlayan bu hareket (4) kontrolsüz bir şekilde büyüyen şehirleri (5) sürdürülebilirlik ve kalkınma temelli yaklaşımlar içerisinde önemli bir yere sahip olan şehirler (6) haline getirmeyi hedeflemiştir.

Cittaslow hareketinin ortaya çıkışında birden fazla neden vardır. Bunlar arasında insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştıracak, sosyalleşme imkanını artıran mekanların olduğu ve kendi kendine yeterken sürdürülebilirliği baz alan, geleneksel el sanatlarını ile birlikte doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan şehirlerin olacağı düşüncesi yer alır. İlgili hareket aynı zamanda tüm bunları sağlayan şehirlerin aynı zamanda alt yapı sorunlarını çözmüş, enerji kaynağı olarak yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanan, şehrin içerisinde teknolojinin kolaylıklarından da yararlanmayı ihmal etmeyen şehirlerin gerçekçi bir alternatif olacağı hedefiyle yola çıkmıştır (<https://cittaslowturkiye.org/tr/cittaslow-hareketi/>).

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ferhat.arslan@cbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9495-921X

Sahip olduğu bu değerleri tüm dünyaya gösterebilmek adına Ahlat'ın 2019 yılından beri taşıdığı sakin şehir ünvanı şehrin markalaşması adına olumlu bir adımdır. Bu noktada önemli olan yöneticilerin ve politika yapıcılarının sürdürülebilir bir bilinçle sakin şehir ünvanına sahip çıkması ve ünvanın gerektirdiği niteliklerin kaybolmasına izin verilmemesidir.

KAYNAKLAR

1. Alkan, A. (2020). Yerel paydaşların cittaslow şehir ağına yönelik algı ve tutumlarına ilişkin bir araştırma: Ahlat cittaslow şehir örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 261-280.
2. Karakaş Özur, N. (2016). Sakin şehir/cittaslow hareketi ve yerleşme coğrafyası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 151-157.
3. Ünal, Ç. (2016). Turizm coğrafyasında yeni bir kavram «yavaş şehirler». *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), 13-28.
4. Sezgin, M., Ünüvar, Ş. (2011). Sürdürülebilirlik ve şehir pazarlaması ekseninde yavaş şehir. Konya: Çizgi Kitabevi.
5. Üzülmüş, M., Yılmaz, A. (2021). Turgutlu şehrinin mekânsal gelişiminin (1950-2018) tarım arazileri üzerindeki etkisi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 73-83.
6. Yasak, Ü. (2021). Sürdürülebilir kentleşme bağlamında kentsel hizmetlere erişebilirlik: eğitim kurumlarına erişebilirlik yönüyle Muğla kenti üzerine bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(74), 2353-2367.
7. Zoğal, V., Arslan, F. (2018). Sakin Şehir (Cittaslow) Ünvanı Alabilme Potansiyeli Açısından Sındırgı. *Sındırgı Araştırmaları Sempozyumu 05-07 Ekim 2017 Bildiriler Kitabı*, ss. 251-261, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
8. Bitlis Valiliği (2019). Ahlat 'Sakin Şehir' Kabul Edildi. <http://www.bitlis.gov.tr/ahlat-sakin-sehir-kabul-edildi> (E.T. 12.06.2024).
9. Arınç, K. (1999). Ahlat'ta Baston Ustalığı ve Üretimi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, 25, 83-100.
10. Elmastaş, N. (2001). Ahlat Yöresi'nin Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3(1), 153-182.
11. Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları Ve Türkiye'de Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 99-107
12. Işık, M., Erdam, A. (2015). Nasıl Marka Şehir Olunur?. Konya: Eğitim Yayınevi.
13. Gümüş, S. ve Saraç P. (2013). Pazarlamada Markalaşma Stratejileri. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
14. Bilgeoğlu, S., Alagöz, B. S. (2019). Marka Şehir ve Marka İmajının Ölçümü: Konya Şehir İmajı Üzerine Bir Araştırma. *Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(37), 82-100.
15. Peker, A.E. (2006). Kentlerin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
16. Karataş, İ.A. (2022). Marka Şehir Ve Şehir Pazarlaması Açısından Muş İlinin Değerlendirilmesi, Yücenurşen, M. (ed.), içinde Sosyal Beşeri Ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar (E-Kitap) V, 103-118, Konya: Eğitim Yayınevi.
17. Giritlioğlu, İ., ve Avcıkurt, C. (2010). Şehirlerin turistik bir ürün olarak pazarlanması, örnek şehirler ve Türkiye'deki şehirler üzerine öneriler (derlemeden oluşmuş bir uygulama). Adıyaman üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(4), 74-89.
18. Arslan, C. (2018). "Ahlat Şehri Kent Dokusu ve Eski Eserleri". *Kare*, 5, 1-21.
19. Sümer, F. (1986). Ahlat Şehri ve Ahlatşahlar. *Belleten*, 50(197), 447-494.
20. Yaşa, R. (2013). Doğu Anadolu'da Bir Türk Kültür Merkezi: Ahlat. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 15-27.
21. Arınç, K. (1995). Ahlat'ta Baston Ustalığı ve Üretimi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 2, 1-14.
22. Davulcu, M. (2015). Ahlat Yöresi Taş Ustalığı Geleneğinin Somut Olmayan Kültürel Miras Açısından Önemi ve Yapı Ustası Tahsin Kalender. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(7), 49-80.
23. Özbey, V. (2020). Dünya Mirası Olma Yolunda "Urartu Ve Osmanlı Eski Yerleşimi Ahlat Mezar Taşları" Kültürel Mirası. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (4), 157-169.
24. Mutlu, M., Şahabettin, Ö. (2002). Van Gölü Çevresinde Geleneksel Yapı Malzemesi Olarak Kullanılan Ahlat Taşı'nın (Andezit Tüf) Fiziksel ve Mekaniksel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma. *Standart*, Yıl:40, Sayı:482, 44-48.
25. Sökmen, S. (2015). Ahlat'ta Geleneksel Taş İşçiliği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 99-119.
26. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024). Ahlat Eski Yerleşimi ve Mezar Taşları (Bitlis). <https://kvmmgm.ktb.gov.tr/TR-44397/ahlat-eski-yerlesimi-ve-mezar-taslari-bitlis.html> (E.T. 06.06.2024).
27. Ahlat Kaymakamlığı (2024). Ahlat Selçuklu Mezarlığı. <http://www.ahlat.gov.tr/ahlat-selcuklu-mezarligi> (E.T. 06.06.2024).
28. Türkiye Kültürü Portalı (2021). Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı Ören Yeri - Bitlis. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/gezilecek-yer/selcuklu-meydan-mezarligi-oren-yeri> (E.T. 05.06.2024).
29. Türkiye Kültürü Portalı (2024). Emir Bayındır Kümbeti - Bitlis <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/gezilecek-yer/emir-bayindir-camii-ve-kumbeti--ahlat> (E.T. 05.06.2024).

30. Türkiye Kültürü Portalı (2013). Ahlat Harebeşehir Kaya Yapıları <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bitlis/kulturenvanteri/ahlat-harebesehr-kaya-yapilari> (E.T. 05.06.2024).
31. Gürbüz, O. (1995). Turizm Coğrafyası Açısından Nemrut Kalderası. *Türk Coğrafya Dergisi*, (30), 255-265.
32. Elmastaş, N. (2008). Bitlis İli Jeotermal Su Kaynakları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 89-104.
33. TRT Haber (2023). Yeryüzü cenneti Nemrut Kalderası'nda sonbahar güzelliği. <https://www.trthaber.com/foto-galeri/yeryuzu-cenneti-nemrut-kalderasinda-sonbahar-guzelligi/60484/sayfa-1.html> (E.T.05.06.2024).
34. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007 – 2013. <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> (E.T. 06.06.2024).
35. Köşker, H. (2018). Ahlat'ın Kültürel Turizm Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. *Mukaddime*, 9(1), 189-208.
36. Polat, S., Güney, Y., Deniz, M. (2011). Karakuyu Gölü Sulak Alanı ve Başlıca Problemleri. *Uluslararası Katılımlı Coğrafya Kongresi 2011*, 07-10 Eylül 2011, ss. 450-467, İstanbul.
37. Tarım ve Orman Bakanlığı (2024). Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar. <https://bolge14.tarimorman.gov.tr/Menu/41/Ulusal-Oneme-Haiz-Sulak-Alanlar>. (E.T.05.06.2024).
38. Anadolu Ajansı (2020). Ahlat Sazlıkları'nın 'Kesin korunacak hassas alan' ilan edilmesi sevinçle karşılandı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ahlat-sazliklarinin-kesin-korunacak-hassas-alan-ilan-edilmesi-sevincele-karsilandi/1875520> (E.T. 06.06.2024).
39. Ağazade, S. (2022). Ahlat'a Yönelik Turizm Talebinin Müze ve Ören Yeri Ziyaretçi İstatistikleri Üzerinden İncelemesi. Tarihten Bugüne Kapıları Açan Şehir: Ahlat Uluslararası Sempozyumu 19 Ekim 2021 Bildiriler Kitabı içinde, Parlak, M.A. (Ed.), ss. 430-443, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
40. Anadolu Ajansı (2024). Dünyanın en büyük Türk-İslam mezarlığını 2023'te 170 bin kişi ziyaret etti. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/dunyanin-en-buyuk-turk-islam-mezarligini-2023te-170-bin-kisi-ziyaret-etti/> (E.T. 06.07.2024).
41. KVMGM (2024). Bitlis Ahlat Müze Müdürlüğü. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44073/bitlis-ahlat-muze-mudurlugu.html> (E.T. 07.07.2024).
42. Ahlat Kaymaklığı (2022). Ahlat Somut Olmayan Kültür Mirası Müzesi Fizibilite Raporu. T.C. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı. <https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/ahlat-sokum-fr-2022.pdf> (E.T. 08.06.2024).
43. Okçu, H. (2023). Ahlat Müzesi'nden ziyaretçilerine tarihi yolculuk. <https://www.gezelim.com/ahlat-muzesinden-ziyaretcilerine-tarihi-yolculuk-22599.html> (E.T. 08.07.2024).
44. TUROB (2018). Kültür Ve Turizm Bakanlığı Müze Ve Örenyeri 2018 Yılı Toplam Ziyaretçi İstatistikleri. <https://www.turob.com/assets/Istatistikler-Dosyalari-image/tr-2019/2018-Muze.pdf> (E.T. 07.07.2024)
45. Üzülmöz, M. (2021). Salihli Şehrinin Mekânsal Gelişimi ve Çevresindeki Tarım Arazilerine Etkisi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi* (fvj: Future Visions Journal), 5 (Coğrafya Özel Sayısı), 50-60
46. Özgür, E. M., Yasak, Ü. (2009). Şehir İç İkametgâh Hareketliliğine Kuramsal Bir Bakış. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7(1), 39-50.
48. <https://cittaslowturkiye.org/tr/cittaslow-hareketi/> (E.T. 05.05. 2024).
49. <https://www.cittaslow.org/> (E.T.05.05.2024)

TARİHİ SEYAHAT ROTASININ YENİDEN CANLANDIRILMASI: EVLİYA ÇELEBİ'NİN BİTLİS YOLCULUĞU¹

Adnan ALKAN²
Aşlı DENİZ ADIGÜZEL³

GİRİŞ

Turizm, tüm dünyada hızla gelişen ve büyüyen önemli bir faaliyettir. Toplumların refah seviyesinin yükselmesi ve buna bağlı olarak turizme ayrılan kaynakların artması, ülkeler arasındaki kültürel etkileşimin ve yakınlaşmanın da güçlenmesiyle birlikte daha geniş kitlelere ve uzak mesafelere yayılan bir hizmet sektörü haline gelmiştir. Küresel bir olguya dönüşen turizm faaliyetleri, ekonomik krizlere rağmen küresel ekonominin önde gelen dinamik alanlarından biri olup, sosyal ve kültürel misyonu ile çok önemli bir sektör konumundadır (1). Turizm faaliyetleri, 20. yüzyıl boyunca daha çok kum, deniz, güneş olarak adlandırılan kıyı ve kitle turizm şeklinde gerçekleşmekteydi. Ancak son yıllarda yoğun kentleşme, hızlı, kalabalık ve toplu yaşamın oluşturduğu rahatsızlıklar, küresel pandemiler gibi olgular turizm endüstrisinde davranış kalıplarını derinden etkilemiştir. İnsanlar, kalabalık ve büyük grupların aynı anda bir arada bulunduğu kitle turizm faaliyetlerinden uzaklaşmışlardır (2). Bunun yerine kendileri ile baş başa kalabilecekleri, daha az gruplarla ve doğayla iç içe veya farklı kültürleri ve modern yaşamın bir parçası olmayan kişi ve kültürlerle temas etmelerini sağlayacak turizm faaliyetlerine yoğun bir şekilde yönelmişlerdir. Alternatif turizm faaliyetleri olarak adlandırılan bu turizm türünün, her geçen gün önemi daha da artmaktadır.

Kuşkusuz alternatif turizm faaliyetleri içerisinde en fazla dikkat çeken turizm türü kültür turizmi ve bunun içerisinde yer alan kültür rotalarıdır. Alternatif turizm faaliyetlerinin önemli bir parçası olan kültür turizmi, insanların başka kültürleri tanımak ve farklı kültürel etkinlikleri deneyimlemek için kültürel mekânlara yaptıkları seyahatler olarak tanımlanmaktadır (3,4). Turistler, daha önce deneyimledikleri ve

¹ Bu çalışma 25-27 Nisan 2024 tarihinde düzenlenen VIII. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmalar Kongresinde özet metin olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, adnan.alkan@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5377-4726

³ Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, adadiguzel@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4785-3014

edildiği bir rota oluşturulmuştur. Evliya Çelebi bahsi geçen seyahatinde Diyarbakır'dan Van'a giderken Van Gölü'nün Batı kıyıları boyunca uzanan ulaşım güzergahını kullanmıştır. Dolayısıyla çalışmada bu güzergah takip edilerek mekanlar belirlenmiş, bu mekânların birbirine olan mesafeleri dikkate alınarak, hem yürüyüş hem de araç ile ulaşım süreleri hesaplanmıştır. Konforlu bir turizm deneyiminin gerçekleşmesi adına yürüyüş ile yapılacak olan seyahat yalnızca Bitlis merkez aksını oluştururken bu noktadan sonra araçla deneyim için hesaplamalar yapılmıştır. Kaynak-Hedef Maliyet matrisi için başlangıç noktası olarak Bitlis Kalesi seçildiğinden bu alana süre ve mesafe analizine gerek duyulmamıştır. Diğer odak noktalarına ise en kısa süre (1 dakika) ve mesafe (0,12 km) ile ulaşılabilen noktanın Hüsrevpaşa Hamamı olduğu, en uzun sürede (52 dakika 42 saniye) ve en uzak mesafede (87,84 km) yer alan noktanın ise Kef Kalesi olduğu saptanmıştır. Çalışma, ziyaretçilerin seyahat planlamalarını kolaylaştırmakta ve sonraki rota çalışmalarına da yol gösterici nitelikte bilgiler sunmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Aksoy E. Erzurum Tabyaları Kültür Rotası Önerisi ve Kültür Turizmi Olanakları. *Turcology Research*. 2022;73:84-96.
2. Halaç HH, Benzer M. Küçük Yerleşim Yerlerinin Turizme Açılmasında Kültürel Mirasın Rota İle Kurgulanması. *Geomatik Dergisi*. 2018;4(1):23-29.
3. Öztürk S, Işınkaralar Ö, Yılmaz D, İhtiyar M. Koruma Yaklaşımı Olarak Tarihi Bir Güzergâhın Kültür Rotasına Dönüştürülmesi: Kastamonu Örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*. 2020;9(2):144-159.
4. Savaşır G. İzmir Kemeraltı Kültürünü Haritalamak. *Yedi, Yedi Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*. 2020;23:59-73.
5. Karapınar E, Barakazi M. Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2017;1(1):5-18.
6. Yaralı MC, Özçelik Baloğlu Ö. Dijital süreçlerin doğal ve kültürel miras turizminin gelişimine etkisi. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 2023;(İhtisaslaşma Özel Sayısı):245-264.
7. Avcı N, Coşkun B. Kültürel Rota Geliştirilmesi: Evliya Çelebi'nin İzinde İzmir. *Milli Folklor*. 2023;137:111-122.
8. Kültür Rotaları Derneği. Evliya Çelebi Yolu [Internet]. 2024 [cited 2024 Nov 1]. Available from: <https://cultureroutesin-turkey.com/tr/evliya-celebi-yolu/>
9. Altun S. Eyüpsultan'da Kültür Turizmi Bağlamında Miras Rotası Önerisi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*. 2023;7(2):87-97.
10. Üstündağ K, Özer E. Kültürel Mirasa Katkı Sağlayan Kültür Rotalarında Yerelin Katılımı ve Sosyo-Ekonomik Kalkınması Üzerine bir Yaklaşım. *Planlama Dergisi*. 2021;31(3):428-447.
11. ÇEKÜL Vakfı - Tarihi Kentler Birliği Yayını. *Tarihi Kentler Birliği Yayını*. 2015;12.
12. Fırat MY, Erbaş AE. Sarnıç temalı kültür rotası oluşturulması; İstanbul Tarihi Yarımadası Örneği. *Journal of Awareness*. 2023;8(1):89-103.
13. Gül S, Yılmaz A. Yerel Kalkınmanın Bir Aracı Olarak Kültür Turizmi ve Kültür Rotaları: Vezirköprü Yöresi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 2020;8(3):1855-1879.
14. Devereux C, Carnegie E. Pilgrimage: journeying beyond self. *Tourism Recreation Research*. 2006;31:47-49.
15. Alkan A. Alternatif Bir Turizm Rotası: Kurtalan Ekspresi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 2018;6(4):1016-1038.
16. Tapkı S. Müşküle köyünün bir koruma yöntemi olarak turizm rotası üzerinde değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*. 2022;12(4):817-834.
17. Buhalis D, Foerste M. SoCoMo marketing for travel and tourism: Empowering co-creation of value. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2015;4(3):151-161.
18. İlgürel M. Evliya Çelebi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 1995;11:529-532.
19. Dankoff R. Çağının Sıra dışı Yazarı Evliya Çelebi (Hazırlayan: Nuran Tezcan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2009.
20. Çabuk S. Evliya Çelebi'nin Gözünden Bir Kayseri Şehir Okuması. *Belleten*. 2012;76:817-847.
21. Akar A. Yer Adları Bilimi Bakımından Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi. In: Akçay Y, editor. *Doğumunun 400. Yılında Uluslararası Evliya Çelebi Sempozyumu*. İstanbul: Gelişim Üniversitesi Yayınları; 2012. p. 16.
22. Alkan A. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'ne Göre Bitlis Şehri Yer Adları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 2022;1(68):58-66.
23. Cunbur M. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Yer Adları. In: *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984). Ankara: Milli Folklor Araştırmaları Dairesi; 1984. p. 201-217.
24. Arınç K. Geçmişteki Önemi Azalmış Kent Yerleşmelerine Bir Örnek: Bitlis. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 1995;1:67-95.
25. Ulugana S. Bitlis Mirliği Tarihinde Abdal Han Dönemi. *Kürt Tarihi Dergisi*. 2015;20:52-7.

26. Alay O. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bitlis Halk Kültürü. *Turkish Academic Research Review*. 2018;3(2):11-26. doi:10.30622/tarr.453087
27. Okumuş E. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Bitlis ve Çevresi. In: İnbaşı M, Demirtaş M, editors. *Tarihi ve Kültürel Yönleri ile Bitlis*. Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi Yayınları; 2019. p. 391-421.
28. Evliya Çelebi. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* 1 (1-6 kitap). Kahraman SA, Dağlı Y, editors. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2013.
29. Köhler W. *Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı*. Işık H, translator. İstanbul: Alan Yayınları; 1989.
30. Tavernier JB. *Tavernier Seyahatnamesi*. Berktaş A, editor; Tunçdoğan T, translator. İstanbul: Kitap Yayınları; 2010.
31. Dankoff R. *Evliya Çelebi in Bitlis: The Relevant Section of the Seyahatname Edited with Translation, Commentary and Introduction*. Leiden: E.J. Brill; 1990.
32. Beyazıt Y. Evliya Çelebi'nin Sunduğu Önemli Bir Portre: Bitlis Hanı Abdal Han. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2011;10:67-82.
33. Evliya Çelebi. *Seyahatname*. Cilt 4. İstanbul: Üçdal Neşriyat; 1978-1986.
34. Evliya Çelebi. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bağdat - Basra - Bitlis - Diyarbakır - Isfahan - Malatya - Mardin - Musul - Tebriz - Van* (4. Kitap, 1. Cilt). Kahraman SA, Dağlı Y, hazırlayanlar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2010. ISBN 978-975-08-1783-0.

TÜRKİYE TURİZMİNDE İLK MÜSTAKİL İDARİ ERK: TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI (1963-1982) ¹

Erol EVCİN ²

GİRİŞ

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ivme kazanmaya başlayan turizm faaliyetleri hususunda 1923'te teşkil edilen "Türkiye Seyyahin Cemiyeti" adlı sivil toplum kuruluşu önem arz etmişti. Devletin doğrudan desteklediği bu cemiyet 1930'da İcra Vekilleri Heyeti'nin kararıyla "kamu menfaatine yararlı kurum" statüsünü kazanmış ve çalışmalarını 1931'den itibaren "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" adıyla sürdürmüştü. Turizm konusu ilk defa 1930'da devletin ekonomi programına girmişti. Sürekli genişleyen faaliyet alanı ve ülkeye sağladığı sosyal ve ekonomik imkânlar nispetinde turizmin devlet teşkilatındaki yerinin de büyüdüğü görülmüştü. Turizm işleri 1934'te İktisat Vekâleti Dış Ticaret Dairesi'ne bağlı olarak teşkil edilen "Türkofis"e bırakılmıştı. Türkofis bünyesinde de "Turizm Bürosu" ile Bakanlıkların birer temsilcilerinin bulunduğu "Bakanlıklar arası Turizm Komisyonu" oluşturulmuştu. Turizm Bürosu, 1939'da teşkil edilen Ticaret Bakanlığı'nın bünyesi içinde "Turizm Müdürlüğü" adı ile yer almıştı.³ Bu müdürlük görevlerini 1940'ta Başbakanlığa bağlı olarak teşkil edilen "Matbuat Umum Müdürlüğü" içinde devam ettirmişti. Bu süreç 1943'te birimleri arasında "Turizm Dairesi"nin de yer aldığı "Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü"nü (BYUM) teşkiliyle sonuçlanmış, "Bakanlıklar arası Turizm Komisyonu" da bu birimin çatısı altında faaliyet göstermeye devam etmişti. BYUM; Türkiye'nin turizm, tanıtma, basın ve haberleşme işlerini yürütmek üzere 1949'da "Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü" (BYTGM)'ne dönüştürülmüş, BYTGM ise 1957'de Bakanlık hâline getirilerek Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı (BYTB) adıyla faaliyetlerine devam etmişti.⁴ Nihayetinde 1963'te turizm ve tanıtma faaliyetlerini merkeze alan müstakil bir idari erk olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı (TTB) teşkil edilmişti.

¹ Bu çalışma; Atatürk Dil, Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ile Atatürk Üniversitesi tarafından 13-14 Ekim 2023 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi ev sahipliğinde Erzurum'da düzenlenen "100. Yılında Türkiye Cumhuriyeti: 1923-2023 Uluslararası Sempozyumu"nda sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

² Doç. Dr., Kültür ve Turizm Uzmanı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, erol.evcin@ktb.gov.tr, ORCID iD: 0000-0002-2433-5134.

³ Erol Evcin, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Turizm ve Tanıtma Faaliyetleri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.55, Güz 2014, s.68-69.

⁴ Erol Evcin, "Cumhuriyet Tarihinde Turizm Teşkilatlanması ve Türkiye'nin Turistik Tanıtımı", *Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu* 26-28 Kasım 2015/İzmir, C.II, Ankara 2017, s.1775-1788.

teşkilatının genişletilmesi ve güçlendirilmesi gerekmiştir. Nitekim 1963'te TTB'nin teşkili ile Türkiye'deki turizm faaliyetleri müstakil ve özgün bir yürütme organı tarafından ele alınmaya başlanmıştır. TTB Teşkilat Kanunu ve bu kanun doğrultusunda uzman kadrolarla teşkil edilen yetkin yurt içi ve yurt dışı teşkilatı turizm faaliyetlerinin çağdaş bir idari anlayışla yönetilmesi ve ivme kazanması hususunda etkin bir rol oynamıştır. Turizm idare ve anlayışında profesyonelliğe yönelim TTB döneminin başlıca özelliklerinden birini teşkil etmiştir. Bakanlık idarecileri ile personelinin alan eğitimi ve yabancı dil yeterliği hususunda üst düzeyde hassasiyet gösterilmesi TTB'nin bir İhtisas Bakanlığı olarak ön plana çıkmasında etkili olmuştur.

TTB, devlet idaresinden ve kamuoyundan yakın ilgi görmüş, buna karşılık faaliyet gösterdiği süreç içinde idari, siyasi ve ekonomik alanlarda birçok menfi etkilere de maruz kalmıştır. TTB'nin kurulduğu, faaliyet gösterdiği ve KTB'ye dönüştürüldüğü süreç Türkiye'de kısır siyasi çekişmelerin ve iç karışıklıkların yaşandığı, nihayetinde 1960 ve 1980 Hükümet Darbeleri ile sonuçlanan çetrefilli bir zaman dilimini ifade etmiştir. Ülkede hayatın her alanında olduğu gibi turizm idaresi, teşkilatlanması ve faaliyetleri de bu gelişmelerden ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Diğer yandan muhtelif mevzuat çalışmalarına rağmen ihtisas alanında olmayan basın, yayın ve haberleşmeye yönelik iş yükünden tamamen kopması mümkün olmamış, bu da Bakanlık için bir yük oluşturmuştur. Dahası siyasi ve ekonomik hayatta istikrarın sağlandığı ilerleyen süreçte kültür odaklı turizm eğilimlerinin kuvvetlenmesi Bakanlığın teşkilat yapısının kültürel faaliyetleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Mevcut teşkilat yapısını, çalışma ve faaliyet alanını ve imkânlarını zorlayan bütün bu gelişmeler karşısında TTB lağvedilmiştir. TTB'nin yerine yeni bir idari erk olarak 1982'de Kültür ve Turizm Bakanlığı teşkil edilmiştir.

TTB; teşkilat yapısı, görev ve sorumlulukları itibariyle Türkiye'de turizme ekonomik bir kaynak ve sosyal bir faaliyet alanı olarak verilen önemin bariz bir göstergesi olmuştur. Bu anlamda devlet teşkilatının turizm ve tanıtma işlerine yönelik faaliyet ve çalışmaları için ciddi bir idari tecrübe ve birikim yaratmıştır. Bütün bu gelişmeler dikkate alındığında, Türkiye'de turizmin tarihî gelişim süreci ve dönemin şartları düşünüldüğünde TTB'nin ülkenin tarihî, tabii, kültür ve sanat değerlerini turizme açmak ve bunları dünyaya tanıtmak üzere başarılı bir idari yapı tesis ettiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

1. BCA, 30.18.1.2.360.171.12.
2. BCA, 30.11.1.0.172.47.17.
3. BCA, 30.11.1.0.175.5.20.
4. BCA, 30.11.1.0.175.7.4.
5. BCA, 30.11.1.0.299.23.12.
6. BCA, 30.11.1.0.300.25.18.
7. BCA, 30.11.1.0.307.32.2.
8. BCA, 30.11.1.0.310.3.19.
9. BCA, 30.11.1.0.312.17.9.
10. BCA, 30.11.1.0.313.22.16.
11. BCA, 30.11.1.0.314.28.17.
12. BCA, 30.11.1.0.303.3.18.2.
13. BCA, 30.11.1.300.25.12.3.
14. BCA, 30.18.1.0.171.38.18.
15. BCA, 30.18.1.0.178.28.12.
16. BCA, 30.18.1.0.355.149.15.
17. BCA, 30.18.1.2.226.78.13.

18. **BCA**, 30.18.1.2.233.32.4.
19. **BCA**, 30.18.1.2.253.47.15.
20. **BCA**, 30.18.1.2.255.59.9.
21. **BCA**, 30.18.1.2.280.26.9.
22. **BCA**, 30.18.1.2.280.28.17.
23. **BCA**, 30.18.1.2.300.49.4.

Resmî Yayınlar

24. "265 Sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanununa Beş Madde ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun", **RG**, 31 Mart 1970, S.13459, Kanun No: 1244, Kabul Tarihi: 20/3/1970.
25. "Bakanlık Kaldırılması ile İlgili İşlem", **RG**, 10 Aralık 1981, S.17540.
26. "Basın Ataşelikleri Kurulmasına Dair Kararname", **RG**, 27 Temmuz 1963, S.11465, Karar Tarihi: 27.07.1963, Karar Sayısı: 6/1999.
27. "Başbakan İsmet İnönü tarafından 2/7/1962 tarihinde Millet Meclisinde okunan Hükümetin Programı", **RG**, 9 Temmuz 1962, S.11149, Karar No:116, 7/7/1962.
28. "Budapeşte, Bükreş, Şam, Tel Aviv, Kahire, Sofya, Moskova, Sydney ve Bern'de Basın-Yayın ve Turizm Müşavirlikleri Kurulmasına Dair Kararname", **RG**, 15 Mart 1974, S.14828, Karar Sayısı: 7/7892, Karar Tarihi: 6.03.1974.
29. "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Düzenlenmesi ile İlgili Yetki Kanunu", **RG**, 19 Haziran 1982, S.17729, Kanun No: 2680, Kabul Tarihi:17/6/1982.
30. "Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", **RG**, 143 Aralık 1983, S.18251, Karar Sayısı: KHK/187.
31. "Resmî Gazete'nin 1 Ağustos 1963 Günlü ve 11469 Sayılı Nüshasında Yayımlanan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Yabancı Dil Bilgisinin Tesbiti Hakkındaki Yönetmeliğin 8 inci maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 16 Ağustos 1966, S.12376.
32. "Resmî Gazete'nin 4/5/1970 Tarih ve 13485 Sayılı Nüshasında Yayımlanmış Bulunan 'Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Yabancı Dil Bilgisinin Tespiti Hakkında Yönetmelik'in Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve İki Ek Madde Eklenmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 2 Şubat 1977, S.15838.
33. "Turizm İşbirliği Nizamnamesinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bir Kısım Hükümler Eklenmesine ve 8 inci Maddesinin Kaldırılmasına Dair Tüzük", **RG**, 7 Şubat 1964, S.11627.
34. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliği", **RG**, 17 Mart 1964, S.11658.
35. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Döner Sermaye Yönetmeliğinin 5 ve 10 uncu Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Yönetmeliğe Bir Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik", **RG**, 25 Şubat 1972, S.14110.
36. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanun Tasarısı ve Basın-Yayın ve Turizm ve Plân Komisyonları Raporları", **MMDT**, C.17, D.1, T.1, B.89, 3.06.1963, s.425-426.
37. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanunu Tasarısı ve Basın-Yayın ve Turizm ve Bütçe Komisyonları Raporları", **MMDT**, C.17, D.1, T.1, B.82, 17.05.1963, s.69-95.
38. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanunu", **RG**, 12.07.1963, S.11452, Kanun No: 265, Kabul Tarihi: 2.07.1963.
39. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Yabancı Dil Bilgisinin Tesbiti Hakkında Yönetmelik", **RG**, 1 Ağustos 1963, S.11469.
40. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Yabancı Dil Bilgisinin Tesbiti Hakkında Yönetmeliğin 5 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 23 Temmuz 1964, S.11761.
41. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Yabancı Dil Bilgisinin Tespiti Hakkında Yönetmelik", **RG**, 4 Mayıs 1970, S.13485.
42. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları Yönetmeliği", **RG**, 20 Mayıs 1977, S.15942. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 16 Temmuz 1980, S.17049.
43. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları Yönetmeliğinin 8. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 16 Mayıs 1981, S.17342.
44. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Kuruluşlarına Atanacak İdari Memurların Atanma ve Görev Yönetmeliği", **RG**, 27 Temmuz 1972, S.14258.
45. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Kuruluşlarına Atanacak İdari Memurların Atanma ve Görev Yönetmeliğinin 5. Maddesinin Değiştirilmesine ve 6. Maddesinin Kaldırılmasına Dair Yönetmelik", **RG**, 23 Haziran 1973, S.14573.
46. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilâtına Atanacakların Genel Kültür Sınavı Yönetmeliği", **RG**, 13 Ocak 1964, S.11605.
47. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", **RG**, 20 Şubat 1981, S.17257.
48. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları Yönetmeliği", **RG**, 20 Mayıs 1977, S.15942.
49. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yurt İçi Kuruluşları Daire Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği", **RG**, 29 Aralık 1977, S.16154.

50. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığında Yabancı Dil Bilgisini Gerektiren Görevlere Atanacakların Yabancı Dil Bilgilerinin Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü Maddesine Bir Fıkra İlâve Edilmesine İlişkin Yönetmelik", **RG**, 17 Mart 1980, S.16932.
51. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığında Yabancı Dil Bilgisini Gerektiren Görevlere Atanacakların Yabancı Dil Bilgilerinin Tespiti Hakkında Yönetmelik", **RG**, 20 Mayıs 1977, S.15942.
52. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Yurt Dışı Basın Müşavir ve Ataşeliklerinin Dışında Kalan Diğer Hizmetlerinin Yürütülmesinin Başbakanlığa Bağlı Bir Daire Kurulması Hakkında Karar", **RG**, 29 Şubat 1968, S.12839.
53. "Turizm ve Tanıtma Bürolarının Kurulmasına Dair Kararname", **RG**, 27 Temmuz 1963, S.11465, Karar Tarihi: 27.07.1963, Karar Sayısı: 6/1999.
54. "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası", **RG**, 20 Temmuz 1961, S.10859, Kanun No: 334, Kabul Tarihi: 9/7/1961.
55. "Yurt Dışı Turizm ve Tanıtma Büroları, Basın Müşavirlikleri ve Basın Ataşelikleri Çalışma Yönetmeliği", **RG**, 9 Ocak 1964, S.11602.

Gazeteler

56. "Basın-Yayın ve Turizm Bütçesi Dün Kabul Edildi", **Cumhuriyet**, 22.01.1962, s.1, 5.
57. "Dünkü Meclis Müzakereleri", **Cumhuriyet**, 27.02.1962, s.5.
58. FELEK, Burhan, "Önemli", **Cumhuriyet**, 02.07.1963, s.3.
59. GÜRESİN, Ecvet, "İstim Üzerinde Olmak", **Cumhuriyet**, 31.07.1963, s.5.
60. GÜRESİN, Ecvet, "Turizm Gürültüsü", **Cumhuriyet**, 24.07.1963, s.1, 5.
61. "Kabineye Üç Yeni Bakan Tayin Edildi", **Cumhuriyet**, 16.06.1963, s.1.
62. SEZGİN, İsmet, "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı II", **Cumhuriyet**, 26.06.1963, s.2.
63. "Senatoda Basının İnkılap Sonrası Tutumu Konuşuldu", **Cumhuriyet**, 10.02.1962, s.1, 5.
64. "Turizm Bakanı Yasak Bölgelerin Kaldırılmasını İstiyor", **Cumhuriyet**, 29.07.1963, s.1 ve 5.
65. "Turizm Bakanlığı Teşkilat Tasarısı", **Cumhuriyet**, 07.01.1962, s.1, 5.
66. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Dış Teşkilatı", **Cumhuriyet**, 23.07.1963, s.1, 5.
67. "Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Kurulması Dün Kabul Edildi", **Cumhuriyet**, 04.06.1963, s.1.
68. "Yarım Kalan Turistik Tesisler", **Cumhuriyet**, 28.07.1963, s.1, 7.
69. "Yurt Dışındaki Basın Büroları Lağvedildi", **Cumhuriyet**, 29.07.1963, s.1, 5.

Telif-Tetkik Eserler ve Makaleler

70. AKOĞLU, Tunay "Türkiye'nin Turistik Kalkınma Şartları", **TTOK Belleteni**, S.256-257, Mayıs-Haziran 1963, s.14-17.
71. AYVERDİ, Fazlı, "Memleketimizde Turistik Faaliyetler", **TTOK Belleteni**, S.225, Ekim 1960, s.11.
72. ÇANGA, Sadrettin "Neden Turizm", **TTOK Belleteni**, Temmuz 1963, S.258, s.7-8.
73. EVCİN, Erol "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Turizm ve Tanıtma Faaliyetleri", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S.55, Güz 2014, s.23-82.
74. EVCİN, Erol, "Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı Döneminde Turistik Tanıtım ve Propaganda (1957-1963)", **Atatürk Dergisi**, C.6, S.2, Aralık 2017, s.41-91.
75. EVCİN, Erol, "Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı Döneminde Turistik Tanıtım ve Propaganda Alanında Görülen Sorunlar (1957-1963)", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Cilt 30, Sayı 2, Özel Sayı, 2019, s.68-88
76. EVCİN, Erol, "Cumhuriyet Tarihinde Turizm Teşkilatlanması ve Türkiye'nin Turistik Tanıtımı", **Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2015/İzmir**, C.II, Ankara 2017, s.1773-1817.
77. **Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967**, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 1963.
78. KARASAPAN, Celâl Tevfik, "Türkiye'de Turizmin Bugünü ve Geleceği", **TTOK Belleteni**, S.254, Mart 1963, s.8-11.
79. SOYSAL, İsmail, **Tanıtma ve Türkiye'nin Tanıtılması**, Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1976.
80. **Türk Turizmiyle İlgili Yabancı Uzman Raporları**, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Ankara 1963.
81. "TTOK İdare Heyetininin 1963 Yılı 6. İçtimalı", **TTOK Belleteni**, S.258, Temmuz 1963, s.3-4.
82. "Turizm", **TTOK Belleteni**, S.259, Ağustos 1963, s.3-5.
83. ÜLKER, Reşit, "Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Kanunu", **TTOK Belleteni**, S.256-257, Mayıs-Haziran 1963, s.7-8.